Рэгіёны

Аляксандр БЯЛЯЕЎ:

**"Мой Гомель,
колькі сілы духу!..."****Стар. 4****BELARUS 21.BY**

Беларусь on-line у Інтэрнэце

**"Славянскі базар у Віцебску"
Свята песні, час
адкрыццяў...****Стар. 15**Кошт
у Беларусі
1 000 рублёў.Газета выходзіць
у другі і чацвёрты
чацвер месяца.

27 ліпеня, 2006

Газета з Беларусі

Голас Радзімы

№ 29-30 (3003-3004)

Выдаецца з 1955 года

Вярганне

Васіль ПУЦКО (Калуга, Расія)

Рэльефы Вольгава
манастыра — творы
беларускага майстра
XVII стагоддзя**Стар. 6****Жыццёвыя сюжэты****Муж —
іншаземец.
Ці шчасце гэта?****Стар. 5****Скарбонка**

На сцэне — "Дажынкi"

Стар. 5**Літаратурная імпрэза**

Цімох ЛІЯКУМОВІЧ (Чыкага, ЗША)

**Прыпяцкі
пясок****Стар. 12****Ураджай-2006**

Дни поля

Стар. 2**Прызнанне****Мінчанін Аляксей
Янушэўскі
заяў другога месца
на Кубку свету
па камп'ютэрнаму спорту**

У Беларускай федэрацыі камп'ютэрнага спорту паведамлілі, што з 30 чэрвеня па 2 ліпеня ў Парыжы адбыўся чацвёрты кубак свету, у якім прынялі ўдзел прадстаўнікі 60 краін, у тым ліку і беларуская каманда.

Шаснаццацігадовы беларус, які іграў у Quake IV, уступіў толькі прадстаўніку краіны-арганізатара, прайграўшы ў фінале з лікам 1:2. Гэта самае высокае дасягненне беларускіх спартсменаў на падобных спаборніцтвах, у якіх Беларусь прымае ўдзел з 2004 года.

Анонс**Беларусь-ТБ**

LMI-1, 75 у. д.

"АРКЕСТР, ЯКІ ЗАЎСЁДЫ СВЯТА!"

5 жніўня ў 21.50 — частка першая, 6 жніўня ў 22.20 — частка другая.

Гала-канцэрт, прысвечаны 20-годдзю Нацыянальнага аркестра Беларусі пад кіраўніцтвам Міхаіла Фінберга, на XV Міжнародным фестывалі мастацтваў "Славянскі базар у Віцебску".

"ВЫСОКІЯ ЗОРКІ ІГАРА ЛУЧАНКА"

6 жніўня ў 18.40

Дакументальны фільм, прысвечаны творчасці народнага артыста Беларусі і СССР, кампазітара Ігара Лучанка.

"МАЯ КРАІНА — БЕЛАРУСЬ"

2 жніўня ў 10.10

Як звычайна, праграма раскажа аб выставах, канцэртах, прэзентацыях, прэм'ерах — самых значных падзеях у культурным жыцці Беларусі. А народныя майстры Браслаўскага дома рамёстваў адкрыюць сакрэты пляцення паясоў.

"ІСНАСЦЬ"

31 ліпеня ў 11.35

1 жніўня і 14 студзеня веруючыя адзначаюць дзень памяці прападобнага Серафіма Сароўскага. Жыццю вялікага старца прысвечаны і чарговы выпуск праграмы "Існасць".

Час выхаду перадач — мінскі.

www.tvr.by.

Да ўвагі чытачоў!Наступны нумар газеты
"Голас Радзімы" выйдзе
10 жніўня 2006 года**Кіёскі і магазіны
"Белсаюздруку",
якія рэалізуюць газету
"Голас Радзімы"
ў Мінску**№ 2 Праспект Незалежнасці, 44
№ 8 Вуліца Сурганава, 40
№ 10 Вуліца Маркса, 38
№ 11 Праспект Незалежнасці, 10
№ 12 Праспект Незалежнасці, 18
№ 15 Вуліца Танка, 16
№ 18 вуліца Свядлова, 13/4
№ 21 Станцыя метро
"Пушкінская"
№ 27 Вуліца Валадарскага, 16
№ 40 Праспект Незалежнасці, 8№ 70 Вуліца Маскоўская, 17
№ 79 Праспект Пераможцаў, 5
№ 85 Вуліца Бабруйская, 6
№ 99 Прывакзальная плошча,
прыгарадныя касы
№ 131 Вуліца Сурганава, 17
№ 166 Праспект Незалежнасці,
станцыя метро "Усход"
№ 171 Вуліца Акадэмічная, 3
№ 189 Вуліца Філімонава, 61
№ 263 Прывакзальная плошча,№ 317 Прывакзальная
плошча,
пераход
№ 318 Прывакзальная
плошча
№ 319 Чыгуначны вакзал,
3 паверх
№ 323 Прывакзальная
плошча, пераход
№ 340 Аэрапорт "Мінск-2"**Візіт****Жарэс Алфёраў:
"Ёсць ідэя!"**

18 ліпеня ў Мінску адбылася сустрэча віцэ-прэзідэнта Расійскай акадэміі навук, акадэміка, лаўрэата Нобелеўскай прэміі Жарэса Алфёрава з прэм'ер-міністрам Беларусі Сяргеем Сідарскім. Вучоны прыбыў у Мінск разам з кіраўнікамі фондаў яго імя, якія дзейнічаюць у Санкт-Пецярбургу і ў Італіі. У Беларусі ў алфёраўскіх фондаў вялікая зацікаўленасць да сферы паўправадніковых электронных прыладаў, іх развіцця, прымянення на сучасным узроўні, а таксама да галіны інфармацыйных тэхналогій у цэлым.

Візіты знакамітага вучонага ў Беларусь заўсёды праходзяць плённа і вызначаюцца насычанасцю. Так было і на гэты раз. У прыватнасці, Санкт-Пецярбургскі навуковы цэнтр РАН, які ўзначальвае Алфёраў, і Нацыянальная акадэмія навук дамовіліся аб супрацоўніцтве праз Парк высокіх тэхналогій, які зробіў на нобелеўскага лаўрэата вялікае ўражанне.

Дзіяна ГРЫШАНАВА.

ААЭ	Беларусь	Германія	Іран	Кітай	Малдова	Расія	Туркменістан	Чэхія
Аргенціна	Бельгія	Данія	Італія	Куба	Мексіка	Румынія	Турцыя	Швейцарыя
Арменія	Бразілія	Егіпет	Казахстан	Кыргызстан	Нарвегія	Сербія	Узбекістан	Швецыя
Аўстралія	Венгрыя	ЗША	Канада	Латвія	Нідэрланды	Сірыя	Украіна	Эстонія
Аўстрыя	В'етнам	Ізраіль	Карэя	Лівія	ПАР	Славакія	Уругвай	Японія
Балгарыя	Вялікабрытанія	Індыя	(Паўднёвая)	Літва	Польшча	Славенія	Францыя	

"Голас Радзімы"
ў 52 краінах

Ураджай-2006

Дни поля

Есть такое место в Беларуси — уникальные опытные поля, на которых сконцентрирован весь опыт нашей земледельческой и селекционной науки. Адрес — Жодино, РНИУП “Институт земледелия и селекции НАН Беларуси”...

Каждый опытный участок по сравнению с масштабами карт полей страны — размером с детскую ладошку. Но как же дорого это крошечное, на первый взгляд, дружеское рукопожатие! Именно здесь творится и возвращается, прогнозируется и зреет будущее хлеба и кормовых культур.

Директор института Михаил Анатольевич КАДЫРОВ — доктор сельскохозяйственных наук, профессор — уже много лет руководит всей этой многогранной и прогрессивной системой знаний — открытий и практики, где учитывается все и вся... И передовые интенсивные технологии, и внедрение в производство новых сортов зерновых, и многое другое, о чем и пойдет наш рассказ.

Михаил Анатольевич еще до начала жатвы загорел посильнее юного комбайнера в разгар страды. Целыми днями он и его коллеги здесь, на полях, кадыровых или в дороге по бескрайним полям. Кадыров как никто иной понимает, как важно совместить то, что уже имеется у ученых, с полями умелых гродненских хлеборобов и, скажем, с тощими песчаными проблемными землями иных областей... Единая родины жатва — где-то она начнется раньше, где-то попозже, но уже мощно дышит в лицо.

— Еще за месяц-полтора до жатвы мы дали прогноз урожая зерновых. И должны гарантировать безупречность прогноза. Семь миллионов тонн зерна, которые надо собрать по плану, по моему мнению, есть на полях. Уберем, может, и побольше, если не будет непредвиденных обстоятельств... Все знают, какая была суровая зима. Сколько было пересевов из-за вымерзания. 200 тысяч гектаров пересели. Мы не скрывали этого. Но колос крупный. И если налив каждого зернышка пройдет нормально, все будет хорошо, — рассказал Михаил Анатольевич. — По крайней мере, яровые многообещающие. 70 белорусских сортов допущены по самым строгим международным меркам для районирования не только в Беларуси, но и в России, и в иных странах.

— А что это за елочка на вашем рабочем столе?

— Елочка из разных сортов зерновых. Вот такой бы хлеб собрать в страду!

На День поля приезжают на опытные поля в Жодино специалисты из разных районов республики, из России. Здесь можно увидеть все новинки. И то, что могут по-максимуму дать новые сорта, новейшие технологии их возделывания. А это всем интересно.

Дни поля!.. Оказывается, термин этот пришел в Беларусь с запада. Эти предваряющие страду дни тоже стали международными, самыми бескорыстными в полном смысле слова. Приезжайте все, кому интересно внедрять белорусские сорта и новшества. Здесь поделитесь с вами щедро и мудро. Выслушают и практиков со вниманием школьников, потому что опыт народа всегда учитывался в институте.

...Мы стоим на чистом проселке, по которому только что прошла косилка, подстригая края опытного участка. Темно-зеленый, уже желтеющий колос самых разных зерновых словно показывать себя хочет — так силен и целен. Будто просит: расспросите, сколько же труда вложено в каждый!

Утирает пот со лба под выгоревшей на солнышке соломенной шляпой Константин Георгиевич Шашко, заведующий отдела адаптивного растениеводства института. Стоит на проселке. Это его детище — каждая делянка. Он-то и наблюдает за всем, что здесь происходит. Встречает тех, кто приехал на дни поля. Он умеет рассказать любому заинтересовавшемуся руководителю хозяйства, агроному или крестьянину, как сеять, возделывать, как почище убирать этот хлеб. Сорта всех ученых института...

— Здесь, на вашем опытном поле все прекрасно!

— Но это и есть среднее поле республики. Средний балл пашни — 30-32 балла. И здесь мы получаем урожайность зерновых порядка 70 центнеров с гектара.

— Выходит, то же можно иметь на любом поле страны?

— Можно!.. Только при условии исполнения всех интенсивных технологий. Озимое тритикале дает 85,8 центнера с гектара — это уже зафиксировано опытом последних двух лет. Озимые ячмени — 70. Яровое тритикале тоже около 70. Пшеница яровая и озимая тоже в этих пределах. Я и ученый, и практик, считаю, что при адаптации к погодным условиям и

соблюдении технологий мы в среднем по республике можем получать порядка 50-60 центнеров зерна с одного гектара...

— Это потенциал поля родины?

— Потенциал сортов, которые мы создали и технологий к ним.

— Интересно, а чему же ученые учатся у крестьян?

— Вы знаете, иногда у крестьян, у агрономов, которые работают на местах, появляются идеи, которые опережают движение науки...

— Например?

— В Снове уже несколько лет подряд Владимир Васильевич Бодыр применяет обработку мелкими дозами азотных удобрений после цветения озимых и яровых зерновых культур, пшеницы и тритикале. Мы посмотрели его результаты. Прекрасный прием. На семь зерен в колосе вышло больше!

— На целых семь зерен...

— Это семь центнеров зерна прибавки к урожаю. Это очень выгодный результат. Мы всем сейчас говорим, кто приезжает, об опыте Владимира Васильевича: испытайте и у себя в хозяйствах, убедитесь.

Константин Георгиевич поспешил по своим делам. Прибыли новые автобусы из районов. Это копилка и не связки уже ожидали его.

А я вместе с Анной Николаевной Кисляковой, заведующей отделом научно-технической информации пошла дальше.

— А почему ячменное поле такое белое? — спрашиваю ее и щелкаю затвором фотоаппарата...

— Атласное поле! Это остье ячменя под солнцем и ветром. Обман зрения...

Но фотоаппарат не обманывает нас. Сквозь тягелые, наливающиеся солнцем колосья снимаем красивый жодинский православный храм. Еще дальше, в глубине этого поля, слева — красненький костел. Даль такая, что уже забываешь даже, где опытное поле, а где обычное. Все сливается воедино в оживании жатвы, которая наступает с юга страны!

Ольга ЕГОРОВА.
НА СНИМКАХ: храм среди поля (1-я стр.); директор института земледелия и селекции НАН Беларуси Михаил КАДЫРОВ; колосья будущего урожая. Фото автора и Анны КИСЛЯКОВОЙ.

Стасункі

Камчатка стала бліжэй

Прэзідэнт Беларусі сустрэўся з губернатарам Камчацкай вобласці Міхаілам Машкоўцавым

Мінск і Петрапаўлаўск-Камчацкі далёкі адзін ад аднаго толькі ў геаграфічных адносінах. Міхаіла Машкоўцава не зусім дакладна было б назваць госцем. Справа ў тым, што ён нарадзіўся і правёў дзіцячыя гады ў Беларусі. Вітаючы яго, Аляксандр Лукашэнка сказаў: “Сардэчна запрашаем на радзіму!” Прэзідэнт зазначыў, што даўно сочыць за поспехамі асабіста губернатара і даручанай яму шэсць гадоў таму вобласці Расіі. У адказ яго субяседнік заўважыў, што яму сапраўды гэтак жа, як і большасці камчацкаў, імпануе ўнутраная і знешняя палітыка, якую праводзіць кіраўніцтва Беларусі. Гутарка ішла вельмі адкрытай, абмяркоўваліся самыя розныя пытанні: ад перспектывы Саюзнай дзяржавы да тэндэнцый развіцця постсаветскай абшары. Аднак асноўная ўвага ўсё ж была надарэна пэўным праектам у гандлі.

Летась беларускі экспарт у Камчацкую вобласць не перавысіў 120 тысяч долараў. Да нас па прамых дагаворах тавары наогул не ішлі. Пад час сустрэчы было прапанавана некалькі шляхоў выпраў-

лення такога становішча.

У першую чаргу гаворка ішла аб візітоўцы камчацкай эканомікі — рыбнай галіне. Вобласць, як і ў саветскі час, застаецца самым вялікім у Расіі пастаўшчыком морапрадуктаў. На сустрэчы была абмеркавана магчымасць стварэння сумеснага расійска-беларускага прадпрыемства па лоўлі і перапрацоўцы рыбы.

Акрамя таго, абмяркоўваліся магчымасці прасоўвання прадукцыі беларускага машынабудавання на рынак вобласці. Губернатар прызнаўся, што размах вытворчасці на МАЗе, а таксама прыгажосць і чысціня беларускіх гарадоў сталі для яго галоўнымі ўражаннямі ад паездкі. Мінск, па словах Прэзідэнта, гатовы не толькі пастаўляць тэхніку, але і ствараць сервісныя цэнтры па яе абслугоўванні.

Па выніках візіту ўрад Беларусі і адміністрацыя Камчацкай вобласці падпісалі пагадненне аб гандлёва-эканамічным, навукова-тэхнічным і культурным супрацоўніцтве.

Падрыхтавала Дзіяна ГРЫШАНАВА.

Купалле ў Літве

Нават дождж не змог перашкодзіць сабрацца беларусам Літвы на Купалле, якое вось ужо ў 16 раз прайшло ў Шальчыннікскім раёне каля Дружэля. Арганізавалі свята нязменны лідэр клуба аматараў беларускай народнай творчасці “Сябрына”, віцэ-прэзідэнт Згуртавання беларускіх грамадскіх арганізацый у Літве Раман Вайніцкі, актывісты таварыства беларускай культуры Шальчыннікскага раёна на чале са старшынёй Мікалаем Амялевічам.

На Купалле прыехала каля 100 беларусаў: былі сярод іх і кіраўнікі Шаўляйскай суполкі Георгій Пракаповіч, Беларускага культурнага цэнтра “Крок” у Вісагінасе Алег Давідзюк, суполкі “Надзея” Варэнскага раёна Іван Саковіч, старшыня Таварыства беларускай школы Алена Базюк. Прысутнічалі на свяце і супрацоўнікі Пасольства Беларусі ў Літве на чале з Паслом Уладзімірам Дразыным.

Па словах Рамана Вайніцкага, Купалле — адно з самых папулярных мерапрыемстваў, якое праводзіць беларуская дыяспара. На свяце з’яжджаюцца беларусы з усіх куткоў Літвы, амаль кожны бярэ з сабой жонку, дзяцей, сяброў. Спецыяльна для таго, каб у ім змаглі паўдзельнічаць самыя актыўныя члены Згуртавання — салісты і музыканты ансамбля “Світанак” цэнтра “Крок” (яны толькі вярнуліся са Швецыі, дзе гастралівалі), быў перанесены тэрмін правядзення свята: з 6 на

15 ліпеня. Дарэчы, менавіта яны разам з пастаяннай вядучай свята Валянцінай Івановай і вялі рэй у купальскай дзеві. Культурна-вечара стала запальванне вогнішча, пераскокі праз яго, шуканне папараць-кветкі, якая рознымі колерамі ўрэшце расквітнела над возерам у агнях феерверку.

Пасол Беларусі Уладзімір Дразын выказаў падзяку арганізатарам за цудоўнае свята, пажадаў прысутным моцнага здароўя, сямейнага дабрабыту і вялікіх поспехаў на карысць дзвюх дзяржаў.

На наступны дзень турыстычная база ля Дружэля апусцела, але кожны, ад’язджаючы, абяцаў прыехаць на Купалле на наступны год. Так што беларускія купальскія песні яшчэ не раз прагучаць на Шальчыннікскай зямлі.

Кацярына НЕМАГАЙ.
Вільнюс - Мінск
НА ЗДЫМКУ: вядучая свята Сяргей і Вольга ШАБАДАЛАВЫ.
Фота аўтара.

USA businessmen eager to get familiar with Belarusian business environment

Business circles of the United States of America are interested in developing economic relations with Belarusian enterprises, Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of Belarus to the USA Mikhail Khvostov told the press.

"The countries have reached essential success in developing the economic relations," he said. Representatives of the US business circles intend to visit Belarus, get familiar with the country's business environment. The interest is confirmed by the fact that in H1 2006 Belarus export to the USA substantially increased in comparison with the corresponding period of last year.

Mikhail Khvostov also noted, the political relations between the countries are complicated. He added, "We are persistent in promoting a dialogue to discuss all aspects of the political relations".

Belarus, Venezuela to discuss wider international co-operation plans

During the visit of Venezuela president Hugo Chavez to Belarus on July 22-24 and top-level negotiations the sides discussed key aspects of the international life, issues related to expanding the co-operation of the two countries in the United Nations Organization and the Non-Aligned Movement, prospects of stepping up the bilateral co-operation in many directions. It was the first visit of the Venezuela president to Belarus and the first visit of the president of a Latin America country to Belarus.

As part of the preparations for the visit a delegation of Venezuelan experts visited Belarus to hold meetings and negotiations with Belarusian ministries, agencies, and companies and to define promising co-operation fields. The number of such fields includes agriculture, agricultural equipment engineering and industry machine engineering, power engineering, petrochemistry, science and technologies.

Now the Venezuelan and Belarusian specialists are specifying mutual interests of the parties and preparing several documents, which are meant to establish full-scale co-operation of Belarus and Venezuela, for signing.

For the last seven years Belarus' export to Venezuela has been limited to potassium fertilizers. Belarus' import of tobacco raw stock, spare parts and equipment for automobiles and tractors was insignificant.

NOTE. Last year's trade turnover went up by 1.3 per cent up on 2004 to make USD15.6 million. The potassium fertilizer supplies to Venezuela shrank by 80 per cent to a total of USD8.5 million (54.4 per cent of the total volume). Belarus started exporting new goods: nitrogen-bearing heterocyclic compounds and intermediates made of carbon steel.

Старонку падрыхтаваў Барыс ЖУКАЎ.

"In Lebanon we saw all horrors of war", Belarusian evacuee says

A plane with almost 180 Belarusian nationals evacuated from Lebanon touched down at the national airport "Minsk". Most passengers are children with the youngest 1,5 months. They were met by their relatives, reporters, representatives of the Belarusian foreign ministry and the Honorary Consulate of Lebanon in Belarus.

The flight "Damascus-Minsk" was late because of the necessity documents which had to be filled out properly for a big number of passengers. About 160 people had been expected to fly from Damascus to Minsk.

The bulk of those just-arrived were evacuated from Lebanon to Syria on July 19 by buses provided by the Honorary Consulate of Belarus in Beirut.

According to the estimates of the Belarusian embassy in Damascus, some 80 Belarusians are still in Lebanon. The citizens who are ready or will be willing to leave Lebanon, will be taken to Syria by buses provided by the Honorary Con-

sulate of Belarus in Lebanon or by those provided by the diplomatic mission of the Russian Federation in Beirut. An additional Belavia flight might be organized to take the remaining Belarusians back home.

According to the information available to the Belarusian embassy in Russia, 49 Belarus citizens arrived in Moscow from the Middle East conflict zone using Russian Emergency Ministry aircraft on July 19-20. 11 Belarus citizens managed to get out of Lebanon and reach Cyprus on board of a Greek vessel as well. The Belarusian ad interim consulate in Cyprus is working to get Belarusians home.

"We saw all horrors of war: killed people, explosions," Minsk resident Svetlana Uta shared her recollections with press. She, her husband and three children arrived in Minsk from Damascus on board of a Belavia charter plane.

They live in Belarus and traveled to visit the parents of the husband in Lebanon. "We had a

good time for four days but then bombing started. We traveled to Syria by ourselves. It was very frightening, we could be killed at any moment," Svetlana Uta said.

Belarus citizen Olga Shulga, her husband and a two-year-old daughter traveled from Lebanon to Syria by a bus provided by the Belarusian honorary consulate in Beirut. Olga had married a Lebanese and had lived in Lebanon for three years. She was very thankful to the Belarusian embassy in Damascus for assistance during her family stay in Syria.

*Words of gratitude for assistance of the Belarusian diplomatic mission personnel and personally **Aleksei Shilovich** were voiced by many Belarusian citizens, who returned to the motherland.*

Thus, 20-year-old Diana Malayeva informed, thanks to the Belarusian consul problems with documents at the Lebanese-Syrian border were promptly resolved. According

to the girl, she, her sister and her brother left Beirut using buses of the Belarusian honorary consulate in Lebanon. The buses were painted with Belarusian national colours. "While we were on the way, Lebanon was being bombed, we heard explosions. We were very scared. It was difficult to travel as almost all the roads were destroyed. But we reached our destination fine," Diana said.

According to the data we have, none of the Belarusians who are present in the zone of the growing conflict in the Middle East, have been hurt, spokesman for the Belarusian foreign ministry Andrei Popov said.

The Belarusian foreign ministry strongly recommends Belarusians refraining from trips to the Middle East until the situation normalizes.

The evacuation of the Belarusians from Damascus (Syria) is coordinated by the Belarusian embassy. According to the estimates of the diplomatic mission, there were up to 300 Belarusians in Lebanon.

High-Tech Parks attractive foreigners

Italy

"We understand we need to hurry"

The Belarusian High-Tech Park is attractive for Italian businessmen, director general of Laziomatrica Company Edoardo Narducci has stated at a meeting between chairman of the National Academy of Sciences of Belarus Mikhail Miasnikovich and Italian businessmen.

He noted that "the potential of the High-Tech Park is limitless but he who comes first will hold stronger positions. Therefore, we understand we need to hurry".

As Mr. Edoardo Narducci stressed, the Italian delegation intends to invite an official of the Belarusian High-Tech Part to take part in the first IT international forum due in October in Rome. It will make a wonderful opportunity to tell potential investments about the Belarusian "silicone valley", Mr. Edoardo Narducci noted.

Chinese joint technology park

A Belarusian-Chinese technology park will be created at the premises of Belarusian State University, the university's first pro-rector Sergei Rakhmanov stated.

The required laws will be ready by the end of this year. The technology park will specialize in the development of nano and biotechnologies, the co-operation of Belarusian and Chinese scientists for the development of scientific equipment, apparatus, new materials, etc.

Sergei Rakhmanov reminded, during this year's negotiations in Belarus and China the sides discussed education co-

operation and interaction for building the technology park. The Chinese side expressed interest in BSU research and development. While visiting the university delegations from various provinces of China noted the high research and development level. The BSU's international co-operation follows three directions: education, scientific and technical co-operation, supply of science-intensive products to foreign markets.

The BSU official also outlined promising scientific and technical co-operation projects as well as education co-operation ones.

France

New contest for best scientific projects

The Belarusian Republican Foundation for Fundamental Research and the French National Center for Scientific Research have announced a contest for the best scientific projects.

As it was informed, in line with the contest terms and conditions, the jury will consider projects in the field of nuclear and particle physics, physics and mathematics, communication, information science and technologies, chemical sciences, life sciences, science about the Universe, humanities and social sciences. Applications for financing will be received till October 15 of the current year.

According to the Belarusian Republican Foundation for Fundamental Research, the joint contest will be held for the second time. At present 11 Belarusian-French projects are financed.

"Мой Гомель, колькі сілы духу!.."

Сказаў нашаму карэспандэнту старшыня Гомельскага гарвыканкама Аляксандр Бяляеў. Сустрэча адбылася, калі ў горадзе праходзілі Ефрасіннеўскія чытанні. У час размовы мэр Гомеля засяродзіўся на духоўных чытаннях і закрануў шмат іншым тэм.

— Маё першае пытанне да вас, Аляксандр Арсенавіч, вельмі простае. Старажытны горад Гомель, шмат у ім даўніны, шмат гістарычных мясцін і помнікаў. А вось які помнік вы ўбачылі ў горадзе першым, які запомнілі?

— Як ні дзіўна, гэта быў помнік Леніну. Хлопчыкам запомніў яго чамусьці, у 1953 годзе. Не магу растлумачыць — чаму.

— Гэта быў год смерці Сталіна. А зараз ён, гэты помнік, ёсць?

— Так, зразумела. І вельмі нядрэнны па сваім архітэктурным рашэнні. Нядрэнная скульптура. Я не ўспрымаў яе як ідала. Гэта была цікавая работа мастака. Твор мастацтва! Так разумеў мой дзіцячы розум. І зараз няма рознагалосся з тым першым уражаннем.

— Але Гомель шмат старэйшы! Тысячагоддзе яго адсвяткавалі. Амаль усё наша жыццё прайшло тут. Вы ведаеце і шануеце свой Гомель...

— Правільна вы адзначылі: менавіта шаную! Мне дарагі Гомель сваёй высокай духоўнасцю, моцнай Сожам-ракой, такой разнастайнай — і класічнай, і трагічнай — гісторыяй. Можна бясконца расказаць пра Гомель.

Не так даўно ўзнаўлялі мы палац графа Румянцава. Я прымаў у гэтым непасрэдным ўдзел, бо па службовых абавязках — мэр горада, а па прафесіі — будаўнік. Зараз ужо едуць паглядзець гэты цуд людзі з розных канцоў краіны, з-за мяжы. Хочучы ўбачыць на свае вочы, як жылі Румянцавы, датыкнуцца да эпохі, зразумець час, калі ў росквіце былі менавіта культура і мастацтва, калі розныя стылі аб'ядноўвалі ўсе ж такі класіцызм. Мала хто ведае, што сам палац графа П. Румянцава стаў своеасаблівым помнікам перамогі Расіі ў вайне з Турцыяй. У ім можна было разглядаць усе прыкметы таго часу: і воінскі трыумф, жаданне дваранства ўладкаваць сваё жыццё пад уплывам ідэй асветніцтва. Але гады ішлі, і палац шмат разоў перабудоўваўся. Сын фельдмаршала Румянцава Мікалай Паўлавіч, калі стаў уладальнікам горада, вельмі палюбіў гомельскую сядзібу. Менавіта яму і давялося цалкам змяніць воблік Гомеля, сваёй рэзідэнцыі.

— Атрымаецеце, вы прамы, няхай не нашчадак, але прадаўжальнік справы Румянцавых?

— Не толькі адзін я, але і ўсе гамельчане. А душой гэтай справы зараз з'яўляецца губернатар вобласці Аляксандр Серафімавіч Якабсон. Мне ж пашчасціла займацца рэканструкцыяй самога румянцаўскага палаца. Ахоўваць яго, бо праект унікальны. Растаўрацыя вялася максімальна дакладна. Выкарыстоўваліся старыя эскізы, фатаграфіі, апісанні, якія захаваліся.

Шкада, што не ўсё ўдалося аднавіць ва ўсіх дэталях, з дакладнасцю яго пераходзіць прыгажосці. Міжволі пераходзіць на высокі стыль, калі раскажаш аб рабоце вельмі многіх спецыялістаў. Складанасць была яшчэ і ў тым, што палац да гэтага часу не адзін раз перабудоўваўся. Але многае ўдалося аднавіць: і цудоўную залу, і амфітэатр, і кабінет Румянцава...

— Як сучасны чалавек, які жыве ў

невялікай і дастаткова тыпова абстаўленай кватэры, успрымаеце, што зроблена ў палацы Румянцава? Ці разумееце, што гэта нацыянальны здабытак?

— Я прафесіянальны будаўнік. Трыццаць пяць гадоў гляджу і ў гісторыю, і ў сучаснасць. Рос у сям'і, дзе бацька гісторык, а маці — літаратар. Вельмі любіў гісторыю. І, канешне, успрымаю гэта як здабытак, як дарунак мінулага, бо на агульнай гісторыі і трэба выходзіць сучаснае пакаленне. Няма ў нас сёння дома такога цуда? Дык і не трэба! Вось ён — палац Румянцава, які належыць усім, усяму Гомелю, ды свету, адчынены, адноўлены маладымі рукамі, запатрабаваны.

— Згодна з вамі, Аляксандр Арсенавіч! Аднаўленне румянцаўскага палаца — падзея на многія дзесяцігоддзі наперад і не толькі для Гомеля. У апошні час, дарэчы, з'явілася некалькі зусім новых, сучасных помнікаў у горадзе. Чайкоўскаму, Ірыне Паскевіч... І Свяціцелю Кірыле Тураўскаму, які быў не толькі епіскапам, але і паэтам. Дарэчы, ці ведаеце вы, што Кірыла Тураўскі ў канцы свайго зямнога жыцця зняў епіскапскі сан, застаўся звычайным святшчэннікам і заўсёды заваруў, што не хоча жыць толькі сполнікам, не можа без свайго народа...

— Канечне. Я думаю, што скульптура, пастаўленая ў Гомелі, не крыўдзіць нашага Свяціцеля, нашага святога, бо ён быў актыўнай творчай асобай, асветнікам, вацею прагрэсіўных ідэй, няхай не ў камяні, а ў слове. Сучасныя скульптары ўзялі на сябе смеласць і стварылі яго вобраз, якім усваявалі. Ну як жа было б Гомелю без Кірылы Тураўскага? Ён, канечне, і па-за помнікам заўсёды размаўляе з намі духоўна, быццам па старому нашаму гораду прайшоўся, у імгненне паціснуўшы ўсім руку!

Увогуле помнікі з'яўляюцца часам вельмі дзіўна. Пётр Чайкоўскі, напрыклад, можа, ніколі і не жыў у Гомелі, а скульптура побач з музычнай школай яго імя цудоўная, рэдкая атрымалася. Я лічу, што мы павінны захоўваць усе помнікі, каму б яны ні былі пастаўлены, калі б ні з'явіліся. Таму што гэта гісторыя ў камяні. Ёсць гісторыя ў летапісах, ёсць у раманах і паэмах, ёсць у музыцы, ёсць і ў бронзе, і ў мармуры, у дрэве, ды ці мала ў чым яшчэ?! ...Ці вось невялікая скульптура Ірыне Паскевіч. Пастаўлена амаль што на месцы, звязаным з яе лёсам...

— Аляксандр Арсенавіч, наколькі змяніўся Гомель у апошні час?

— У гады вайны горад моцна

пацярпеў. З некалькіх соцень буйных будынкаў засталася толькі шэсць. Можна было па пальцах пералічыць наш здабытак. Застаўся дом камуны ды яшчэ некалькі будынкаў... Горад быў знішчаны. Дакладна знішчаны быў стары Гомель. Але недзе ўсё ж захаваліся старыя пабудовы. Зараз складана нават сабе ўявіць, што праваслаўны храм, які стаяў на плошчы, быў разбураны. Колькі спатрэбілася сіл, каб аднавіць яго.

А замак Паскевічаў, хоць і быў спалены, узведзены зноў... Царква драўлянага дойлідства, стараверская, не згарэла, выстаяла. Ні пажар, ні агонь яе не кранулі.

У кожнага помніка гісторыі, як і ў чалавека, свой лёс. Але чалавек мацнейшы ў тварэнні. Разбурана, пачынаючы ад звычайнага чалавечка жыцця, адноўлена! Праўда, на ўсё гэта пайшло вельмі шмат працы, творчай фантазіі, сродкаў... Не, мы не хочам страчыць духоўную спадчыну.

Усё так канкрэтна і звычайна сёння. Едзеш па горадзе і адразу бачыш — усё эпохі сышліся ў адным дні: і Кірыла Тураўскі з яго гусіным пяром і глінянай чарніцай, і Чайкоўскі, які сядзіць у глыбокім крэсле, быццам слухае ўсе "Часы года", і Ірына Паскевіч, якая імпульсна выйшла ў стыльнай класічнай сукенцы на вуліцу...

— А што гэта за гісторыя такая? Музіць, эпізод з жыцця Ірыны Паскевіч? Ці я памыляюся, Аляксандр Арсенавіч?

— Так, яе лёс вельмі цікавы. Ірына перажыла свайго мужа, а калі прыйшла рэвалюцыя, то большавікі яе не кранулі... Так, яна "выйшла" з палаца. Ёй далі нават невялікую кватэру, і, калі я не памыляюся, жыла яна ў Гомелі да 1927 года... Помнік на тым месцы і пастаўлены. Яе не кранулі толькі таму, што Ірына зрабіла шмат для простых людзей, пабудавала бальніцу для бедных... І калі сёння глядзіш на тыя прасторныя палаты і высокія столі, то, канечне, здзіўляешся, з якой чалавечнасцю і любоўю яна будавалася...

— Дзяржаўны навукова-практычны цэнтр радыяцыйнай медыцыны і экалогіі чалавека ў Гомелі — гэта сучасны медыцынскі цэнтр для хворых з трох былых саюзных рэспублік, які нядаўна пабудаваны. Ці праўда, што іншага такога цэнтра няма на постсавецкай прасторы?

— Так, гэта унікальны комплекс. Менавіта мне і давялося весці яго будаўніцтва два з паловай гады па даручэнні Прэзідэнта краіны.

Пачыналі будаваць тут клініку па перасадцы касцявога мозгу, як

толькі Чарнобыль грывнуў. Думалі: калі семдзесят працэнтаў радыенуклідаў выпала ў Беларусі, то няхай і цэнтр будзе ў Гомелі — для ўсіх трох пацярпелых рэспублік. Але распаўся Саюз. Будаўніцтва спынілася. Стаяла доўга пустая каробка! Будаўнікам балюча было глядзець на гэта. Але прышоў час — і ўсё ажыло. Я сведка: дзве з паловай тысячы будаўнікоў працавалі на гэтым надзвычай важным для Беларусі аб'екце. Такага яшчэ ніколі не было ў краіне. Праект быў ультрасучасны. Трэба было навучыцца па-новаму будаваць. Большасць работ рабілася выключна па еўрапейскіх стандартах. І гомельскія будаўнікі не падвялі. Мне прыемна ўспамінаць той час. Многія атрымалі ордэны і медалі.

— А што за унікальныя аперацыі на вочы робіць у гэтым НДІ, які сёння ўжо працуе?

— Перасадку хрусталіка! У Гомелі ёсць дзве такія бальніцы.

— А перасадку касцявога мозгу робяць? І ці бачыліся вы, Аляксандр Арсенавіч, з вядомым доктарам Гейлам, які неаднаразова прыязджаў у Гомель у самыя крытычныя моманты першых гадоў чарнобыльскай аварыі?

— Я быў захоплены яго дзейнасцю. У той час на яго ўсе глядзелі як на адзінага ратавальніка выправаўнікаў, якія трапілі ў самае пекла — верталётчыкаў, ліквідатараў аварыі іншых прафесій, што працавалі каля рэактара, каля саркафага Чарнобыльскай АЭС...

А неабходнасць перасадак за гэты час прапала. Сышоў тэрмін! Людзі аказаліся мацнейшыя нават у такой страшнай катастрофе! Радзінцы, эвакуацыя... Дзесяткі тысяч людзей перанеслі гэты дзвіны шок. Была парушана аседласць многіх сем'яў. Трэба было змяніць з лёсам, прыжывацца ў новай мясцовасці. Не ва ўсіх атрымалася. Зараз ужо не сакрэт, што аварыяй былі знішчаны лепшыя, найпрыгажэйшыя мясціны Беларусі. Прыяцка-дняпроўская нізіна больш за ўсё пацярпела. На ўрад ці вы ведаеце, што ў Нароўлі да катастрофы з сакавіка па лістапад немагчыма было пасяліцца ў гасцініцы. Таму што там адпачывалі леныградцы і масквічы. Нават камандзіраваныя не маглі ўладкавацца там. Я вельмі люблю прыроду, шмат аб'ездзіў розных месцаў, але такіх, як тут, проста не ведаю...

Я не ўрач, але разумею, што маральны стрэс яшчэ мацнейшы за радыяцыйны. І зараз яшчэ раніш!.. — Гомель моцна пацярпеў ад радыяцыі!..

— Страчвалі ўрачоў, спецыялістаў, страчвалі лепшыя землі. Вучыліся нанова жыць і будаваць лёс. Вярталі ўрачоў, настаўнікаў, будаўнікоў... І зямлю! Вось летась Гомельская вобласць атрымала мільён тон хлеба. Гэта было так складана, бо многія землі проста выпалі са севазвароту. Праводзілі дэзактывацыю, засявалі глебу травамі, ратавалі ўраджай будучага. Зараз у Гомелі ёсць ужо свой медыцынскі цэнтр. Мы рыхтуем спецыялістаў не горш, чым у Віцебску і Мінску.

— Аляксандр Арсенавіч! Вы так цікава раскажашце пра Гомель, яго вы-

сокую духоўнасць, пра розных людзей, што нават трохі няёмка задаць вам зусім ужо праявілі пытанне: скажыце, а як ідзе добраўпарадкаванне ў горадзе?

— Гораду мы надаем вельмі вялікую ўвагу. Цэнтр заўсёды зіхаціць чысцінёй. Нядаўна адкрылі прыгожы фантан на вуліцы Перамогі. Вядзем рэканструкцыю нашага унікальнага Палаца чыгуначнікаў. Дарогі абнаўляем. Плануем рэстаўрыраваць плошчы — Паўстання і Цэнтральную. Мы практычна скончылі будаўніцтва стадыёна. Павінен вам сказаць, што такога стадыёна ў рэспубліцы больш няма. У Лядовым палацы ў нас дзве лядовыя арэны. Будуюцца два адкрытыя і два закрытыя тэнісныя корты. Гэта нямала для абласнога горада.

— Гомель стары, старажытны, Гомель новы, сучасны, малады... Люблю прыязджаць сюды, цікава праводзіць час. Мяне здзівіла: горад расце, будуюцца. Аляксандр Арсенавіч, няўжо пры цяперашніх складанасцях вы знаходзіце магчымасці пашыраць і гарадскую забудову?

— У нас свой камбінат будаўнічых матэрыялаў, які выпускае пенагазасілікат, ёсць чатыры будаўнічыя трэсты, дастаткова магутныя. Мы спраўды шмат будзем. Але вось што цікава: у нас зараз не хапае будаўнікоў! Дэфіцытнай стала прафесія. Яшчэ не так даўно будавалі за межамі рэспублікі, у Маскве. А зараз самім патрэбны розныя спецыялісты.

— Верагодна, гэта звязана і з увядзеннем аграгарадкаў на вёсцы?

— І вельмі! Бо ў кожным раёне трэба будаваць. Вёска патрабуе новых будаўнікоў — гарадскіх, бо дамы розныя, ёсць з даволі арыгінальнай архітэктурай.

І сам Гомель на вачах мяняецца. Калі стары горад — гэта сіці, дзе асноўныя магазіны, банкі і офісы, то новы — зусім іншы, "спальны". Дзіцячыя сады, школы і жыллыя дамы. Аднак і новыя раёны ў нас добраўпарадкоўваюцца, робяцца непадобны адзін на аднаго.

— Ці прынята ў Гомелі пераназываць вуліцы?

— Вяртаць мінулыя гістарычныя імёны? Папраўдзе, я не прыхільнік такіх вялікіх клопатаў. Гэта ж блытаніна ў справядстве! Але ў нас ёсць ужо невялікі вопыт у гэтай няпростай справе: не адна таблічка з назвай вуліцы, а дзве: старая і новая назва. Без усялякіх праблем.

Гораду трэба шмат жылля. Нічога не зробіш, стары горад старэе. Пазалетась мы здалі 102 тысячы квадратных метраў. А ў мінулым годзе — 138 тысяч. Зноў узнікла праблема: будаўнікі не паспяваюць засвойваць аб'ёмы, якія ім прапануюць. Тым не менш на гэты год запланавана ўвесці 150 тысяч квадратных метраў жылля. Акрамя таго, павінен быць свой, адметны двор у кожным мікрараёне. Я не супраць горака і "зайчыкаў" для маленькіх дзяцей. Астатняе — конкурс. Справа фантазіі саміх навасялаў. Мне па душы, калі гамельчане прыкладаюць намаганні, каб зрабіць сваё жыццё лепшым.

Вольга ЯГОРОВА. Фота аўтара.

На цеплаходзе музыка іграе...

У Лоеўскім раёне замест аўтобуса паміж вёсачкамі ходзіць... цеплаход!

Рэдка ўбачыш такое на Палессі: прама з берага Дняпра, з драўлянага мастка, хлопчыкі і дзяўчынкі скачуха на палубу цеплахода...

Лета размалявана для дзяцей яркімі сонцамі і гэтым даволі доўгім падарожжам. Прапльывём хвілін сорак па рацэ, якая разлілася і пакуль не вярнулася яшчэ ў свае берагі, высадзімся на бераг, а праз паўтары гадзіны цеплаходзік вернецца і забярэ ўсіх у Лоеў.

Гэтая маленькая пасудзіна, якую ўжо больш за дваццаць гадоў "водзіць" цудоўны лоеўскі капітан Віталь Федарасаў засталася тут замест аўтобуса. Ніяк інакш не дабрацца да далёкіх вёсачак Кашавое, Рудня, Каменева, Арол, Слава, Абакумы, Свірэжа...

...Мы плывём якраз міма такога месца, дзе ў Дняпр упадае Сож. Зіхаць на сонцы пойменныя дубравы. Чайкі хапаюць у палёце малька. Маленькія імклівыя стрыжы ляцяць з гнёздаў таксама бліжэй да вады: горача!

Старажытны Лоеў выпраўляе нас у гэта

невялікае падарожжа на старэнькім цеплаходзе ў лёгкім здзіўленні: калісьці тут хадзілі баржы і вялікія судны.

Капітан загарэў ужо так, што відаць адны вочы. Ён, лагодна ўсміхаючыся, дазволіў залезці і мне, і дзятве ў рубку, даць сігнал у шлях. Мяне здзівіла: сірэна гэта нагадвае крык нейкай балотнай птушкі.

— Крак-кра-кпр.

— Люблю і Дняпр, і Сож больш за ўсё на свеце! — сказаў Віталь Рыгоравіч. — Хоць плаваю і па Паўночнай Дзвіне, і па Вычагдзе, і па Сухоне, і па Бярэзіне, і па Прыпяці, і па Піне... Вёсачкі зарэчныя састарэлі. Як кінучу справу? Ходзіць пасудзіна, радуе народ... Але ўсе мараць у Лоеве, каб вялікія судны пайшлі зноў!

Дзеці, аказваецца,

плывуць не адны.

Педагог Дома дзіцячай творчасці Святлана Лешчанка, якая ўвесь час пералічвае сваіх малых: "Раз, два, тры... Дваццаць тры!" — супакоена ўсміхаецца.

Высаджваемся ў маляўнічым месцы непалітэлі ад вёсачкі Арал. На беразе пасуца арлоўскія каровы. Горача так, што многія з іх стаяць прама ў вады, не могуць напіцца. Але з Дняпра павявае прахалодай.

— Купацца не будзем сёння, — рашаюць усе разам, з недаверам глядзячы на смелых кароў.

— Крак-кра... — прасігналіў нам "да сустрэчы" загарэлы і абветраны капітан Федарасаў.

Цеплаход праз хвіліну знік.

Дзецім так добра ў сасновым бары на беразе Дняпра! Паляцеў уверх аранжавы мячк. Канікулы. Можна пагуляць ва ўсе летнія гульні: хованкі, даганялкі. Мясцовы пастух паказаў, як раскласці невялікі касцёр.

Але Святлана Леанідаўна прыплыла сюды з дзецьмі не толькі пагуляць. Тут, аказваецца, свая праграма. Клуб "Камета". Свой, лоеўскі, "Што? Дзе? Калі?"

— А ну, адгадайце самае простае наша заданне!

Мы з пастухом Валодзем Падбярэзным рашаемся: задавайце сваё пытанне, знатакі! Атрымліваецца, знатакі пытаюць у "тэлегледачоў", а не наадварот. Весела! Што ж, даведа-

емся, ці ўмеюць яны задаваць пытанні...

— Рускія гавораць: "как два сапога пара". А як гавораць японцы? Трэба выбраць правільны адказ: як дзве слязы, як дзве жамчужыны, як дзве дыні...

— Як дзве жамчужыны! — адказваю і не бяру хвіліны, каб падумаць, спадзяюся, што маюцца на ўвазе шчаслівыя лаўцы жэмчугу.

Але нават маленькая дачка Святланы Леанідаўны Лідачка расчаравана.

— Гэта пытанне на дакладнае веданне. Як дзве дыні...

А мяне і Валодзьку нават расчароўвае адказ "пра дыні". Пра жамчужыны прыгажэй! Але што рабіць? Знатакі!

У гэты момант да нас сталі набліжацца каровы, якія прынеслі на сябе сотні мошак. Усе — урасыпную...

Нехта нясе Святлане Леанідаўне кветкі. Нехта знайшоў шчаўе...

Пра кожную травінку яна ўмее расказаць дзецім... І яшчэ пра Дняпр, канешне, бо нарадзілася і пражыла тут усё жыццё, на самым беразе ракі.

— Да гэтага часу Дняпр па вясне выкідвае на бераг усіякія старажытныя рэчы: манеты, чарапкі, асколкі... Па знаходках можна меркаваць, з якога часу "падарунак"! То з ка-

меннага веку, а то манеты з сярэднявечча, ці прама з баёў за Дняпр — адных Герояў Вялікай Айчыннай у Лоеве пахавана дзясць чалавек...

Вось вам ужо і ўрок гісторыі. Збіраючы чарапкі, манеткі, асколкі, дзеці зацікавіліся і археалогіяй. Старажытныя ездзілі ўжо на сапраўдныя раскопкі.

— Кра-а-а!

Мы зусім забылі, што наш цеплаходзік-аўтобус прыбыў у час. Яшчэ адзін дзень школьных канікул пражыты недарэмна.

Капітан Віталь Рыгоравіч усё падбіраў і падбіраў па беразе ракі сям'я. Не ведаю, каму і чаму, але адзін з іх загрузіў з самага далёкага паселішча на борт нашага судна тэлевізар "Гарызонт" апошняй мадэлі. Ён вёз яго ў Лоеў з Хомінікі!

— Пяць таполяў бачыце? — сказала мне на развітанне, зноў пералічыўшы дзяцей, Святлана Леанідаўна. — Гэта самае сонечнае месца ў Лоеве. Таполі над Дняпром уся ваколліца лічыць шчаслівымі...

— Пяць таполяў, што пяць сяброў, якія цеплаход сустракаюць, нават калі не плыве на ім ніводнага чалавека... — пацвердзіў капітан.

Вольга ЯГОРОВА.

НА ЗДЫМКАХ: капітан Віталь ФЕДАРАСАЎ; каровы першымі пачынаюць купацца летам! Фота аўтара.

Муж — іншаземец. Ці шчасце гэта?

У сваім імкненні легалізавацца ў чужой краіне іншаземцы часам гатовы пайсці на ўсё. Досыць распаўсюджаным варыянтам вырашэння праблемы з'яўляецца заключэнне фіктыўнага шлюбу. Служба па грамадзянству і міграцыі пільна адсочвае падобныя факты. Асабліва падазрэнне выклікаюць шлюбы паміж маладымі каўказцамі альбо азіятамі і беларускімі дамамі бальзакаўскага ўзросту. Аб гэтым расказаў кіраўнік упраўлення па грамадзянству і міграцыі ГУУС Мінгарвыканкама Мікалай ШЭУЧЫК у інтэрв'ю нашаму карэспандэнту.

— Мікалай Мікалаевіч, ці шмат іншаземцаў жадаюць атрымаць права пастаяннага пражывання на тэрыторыі Беларусі, і пры якіх умовах яны могуць на гэта разлічваць?

— Мяркуючы самі: адначасова ў Мінску на сённяшні дзень знаходзіцца прыкладна 50 000 замежных грамадзян і асоб без грамадзянства, з іх звыш 25 000 — пастаянна пражываюць у нашым горадзе. Толькі з пачатку гэтага года ў Мінску выдадзены 621 дазвол іншаземцам на права пастаяннага пражывання ў рэспубліцы. У адпаведнасці з заканадаўствам, такое права можа быць дадзена іншаземцам, якія маюць таленты альбо асаблівыя заслугі перад нашай краінай, жадаюць працаваць на яе добрабыт, альбо якія маюць беларускія карані, блізкіх сваякоў — грамадзян нашай краіны, а таксама ў выпадку стварэння сям'і з грамадзянінам Рэспублікі Беларусь. Апошні варыянт з'яўляецца даволі распаўсюджаным. І менавіта з ім узнікае нямаля пытанняў.

— Вы маеце на ўвазе фіктыўныя шлюбы з мэтай легалізацыі на

тэрыторыі нашай краіны?

— Так. Такіх выпадкаў нямаля. Асабліва гэта тычыцца выхадцаў з Каўказскага рэгіёна, азіяцкіх краін. Часта гэтыя іншаземцы маюць сем'і на радзіме, тут жэніцца, каб атрымаць прапіску, затым — грамадзянства, у далейшым скасоўваюць шлюбы, прывозяць сваіх жонак-суайчынніц...

З пачатку гэтага года дазвол на пастаяннае пражыванне да жонак, грамадзянак Рэспублікі Беларусь, атрымалі 195 іншаземцаў. Асабліваю насцярожанасць выклікаюць шлюбы паміж маладымі іншаземцамі і мінчанкамі бальзакаўскага ўзросту. Да прыкладу, калі 18-гадовай афганец бярэ ў жонкі 30-гадовую беларуску, альбо калі 22-гадовай в'етнамец жэніцца на 46-гадовай нашай суайчынніцы. У нас ёсць і такі прыклад: 38-гадовая ўрадженка В'етнама выйшла замуж за 26-гадовага мінчаніна. Зразумела, што пасля выдачы іншаземцу дазволу на пастаяннае пражыванне ў Мінску органы ўнутраных спраў ажыццяўляюць кантроль за тым, ці з'яўляецца такі шлюб сапраўдным. Супра-

цоўнікі ўпраўлення па грамадзянству і міграцыі неаднаразова наведваюць мужоў дома, правяраюць, ці пражываюць яны сумесна, ці вядуць агульную гаспадарку, гутараць з суседзямі. У выпадку, калі сумненні пацвердзіцца, матэрыялы будуць перададзены ў суд для прававой ацэнкі. Калі суд палічыць аргументы важкімі, шлюб будзе ануляваны. Адпаведна замежны грамадзянін можа быць нават дэпартаваны з краіны...

— Але "дзеці розных народаў" нярэдка жэніцца і па каханні...

— Большасць іншаземцаў, якія пастаянна пражываюць у нашай краіне, з'яўляюцца прыстойнымі людзьмі, яны маюць працу, набываюць уласнасць. І карыстаюцца такімі ж правамі і абавязкамі, як і беларускія грамадзяне. Але ёсць сярэд і тыя, хто памятае толькі аб правах, а пра абавязкі забывае. Усходнія мужчыны нярэдка б'юць сваіх жонак, дзяцей. Так, грамадзянін Йемена ў 2001 годзе заключыў шлюб з мінчанкай і праз два гады атрымаў дазвол на пастаяннае пражыванне ў беларускай сталіцы, быў прапісаны

да жонкі. У пачатку бягучага года шлюб па ініцыятыве жанчыны быў скасаваны. Аднак выпісавца з яе кватэры экс-муж адмовіўся, заявіў свае правы на жыллошчу, у будаўніцтве якой удзелу не прымаў. Наведваючы непаўналетняга сына, ён скандаліць у кватэры былой жонкі. Не раз даходзіла да рукапрыкладства, за што хулігана некалькі разоў прыцягвалі да адказнасці. Але выпісавца нахабніца са сваёй кватэры жанчына не можа. У адпаведнасці з беларускім заканадаўствам, гэта можа быць зроблена толькі па асабістай заяве іншаземца альбо па рашэнні суда. У нашым жа выпадку скасаванне шлюбу з беларускай грамадзянкай не з'яўляецца падставай для анулявання дазволу на права пастаяннага пражывання для йеменца, бо ён мае сына — грамадзяніна Рэспублікі Беларусь...

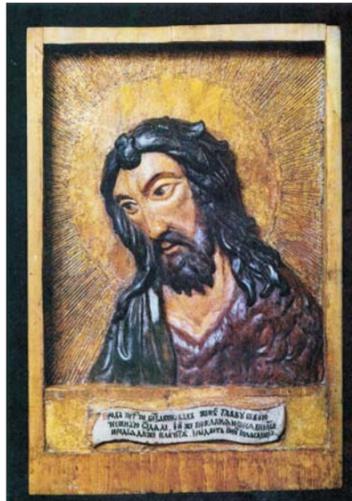
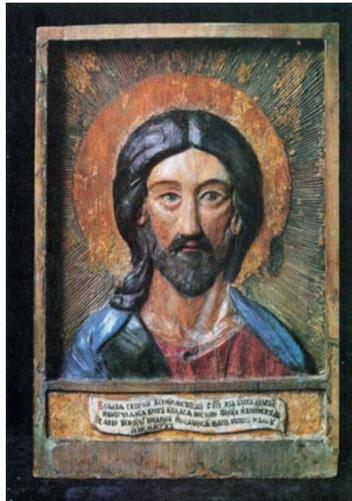
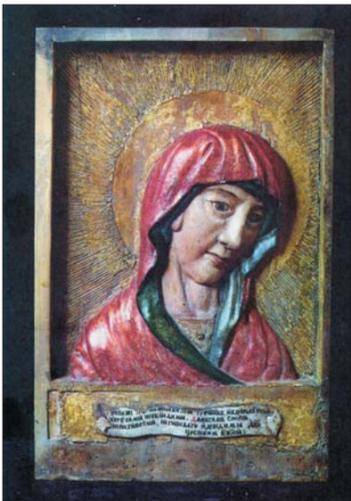
Ёсць і іншыя прыклады: на вуліцы Заслаўскай у Мінску больш шасці гадоў пражывае сям'я грамадзянкі Беларусі і грамадзяніна Азербайджана. Жанчына знаходзіцца ў поўным бяспраўі і знявага, муж збівае яе і яе дзіця ад першага шлюбу. Яна неаднаразова выклікала міліцыю, аднак, знаходзячыся ў матэрыяльнай залежнасці ад мужа, пасля забірала свае заявы.

Я б параіў нашым дамам вельмі сур'ёзна падумаць, перш, чым выходзіць замуж за прадстаўніка іншай культуры і менталітэту. Тое, што для жонкі-мусульманкі з'яўляецца нормай, славянка можа ўспрыняць як знявагу. У якасці інфармацыі для разважання: з 621 дазволу на пастаяннае пражыванне ў нашай краіне, выдадзеных іншаземцам з пачатку года, 155 ануляваны.

Запісала Любоў МУРЫЛЁВА.

Пры ўсёй, здавалася б, вывучанасці руска-га пластычнага мастацтва XVII-XVIII стагоддзяў пытанне аб яго крыніцах і шляхах развіцця, па сутнасці, застаецца далёкім ад вырашэння. Таму з'яўляюцца сёння актуальнымі канкрэтныя назіранні адносна саміх твораў і іх спецыфічных асаблівасцей, якія дазваляюць вывесці канкрэтны матэрыял з замкнёнага кола, акрэсленага тэзісамі аб своеасаблівасці і непаўторнасці кожнай знаходкі. Арыгінальнасць драўлянай разьбы пры яркай індывідуальнай манеры выканання не выключае ні існавання шырокага культурна-га кантэксту, ні праўлення лакальных рыс. Гэта палажэнне можа пацвердзіць рэльефны дэісусны чын у зборах Разанскага гісторыка-архітэктурнага музея-запаведніка, які паступіў туды ў 1924 годзе з рызыцы Вольгава манастыра.

Васіль ПУЦКО (Калуга, Расія)

Рэльефы Вольгава манастыра — творы беларускага майстра XVII стагоддзя

Разанскі Успенскі Вольгаў манастыр на беразе Акі недалёка ад Разані, як вядома, заснаваны князем Інгварам Ігаравічам у 1219 ці 1220 годзе і да самага канца XIX стагоддзя быў мужчынскім, пакуль у 1896 годзе з-за невылікай колькасці братоў яго не перавялі ў агульнажылельны жаночы.

Аб часе з'яўлення трох паліхромных розных ікон, якія нас цікавяць, нічога невядома. Можа быць, у будучым нешта высветляць манастырскія інвентары, калі яны захаваліся. Зыходзячы з памераў (40,6x26,5; 39,0x25,5; 40,0x26,8 см), гэтая трохчасткая кампазіцыя знаходзілася над уваходнымі дзвярамі манастырскага храма, пабудаванага каля 1666 года, ці ўяўляла сабой пераносны трыпціх працягласцю каля 80 сантыметраў.

У музеі гэтыя розныя рэльефы былі датаваны XVII стагоддзем. У сувязі з іх рэстаўрацыяй у 1982 годзе ва Усеаюзным цэнтры імя акадэміка І. Грабара А. Панкратавым была, аднак, выказана думка аб тым, што "шэраг прыкмет прымушае аднесці іх да больш позняга часу: сярэдзіны ці другой паловы XVIII стагоддзя". І далей тлумачылася: "Рэльеф нізкі, аднак аб'ёмы адрозніваюцца асаблівай тонкасцю мадэліроўкі, плаўным, мяккім пераходам формы. Стрыманая гама роспісу арганічна спалучаецца з характарам разьбы. Белыя стужкі картушаў іграюць ролю танальных акцэнтаў, кампазіцыйна аб'ядноўваюць усе тры іконы ў адзіны ансамбль". Згаджаючыся з гэтай яркай характарыстыкай разьбы і паліхроміі, даводзіцца задаць пытанне: у якой меры было ў звычай ўпрыгожваць рускія храмы такімі творамі ў сярэдзіне і другой палове XVIII стагоддзя? Гаворачы іншымі словамі, трэба вызначыць гісторыка-мастацкі кантэкст з'яўлення

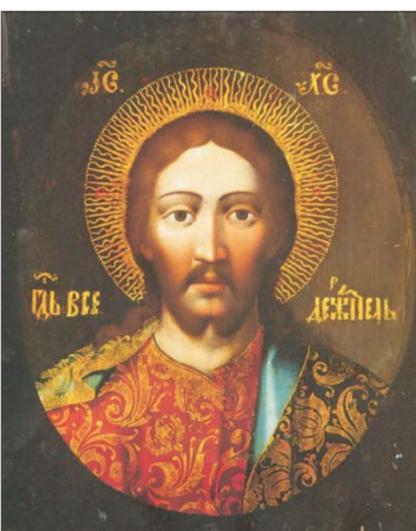
дадзеных рэльефаў.

Меркаванне аб вырабе гэтых твораў у XVIII стагоддзі не знаходзіць пацверджання пры звароце да фонду захаваных узораў рускай драўлянай паліхромнай пластыкі ўказанага часу. У той жа час у тыпалагічных адносінах выяўляецца значна большае падобенства з рэльефнымі рознымі іконамі канца XVII стагоддзя, у якіх розныя абліччы сустракаюцца часцей, чым расійскія. Асноўнае адрозненне заключаецца ў выкарыстанні іншай мадэлі, якая адрозніваецца ад традыцыйнай іканапіснай, і ў дачыненні да выканання майстра, выхаванага на заахаванні еўрапейскага мастацкага стылю. Менавіта ў гэтым плане ўяўляецца найбольш мэтазгодным разгледаць дэісусны чын з Вольгава манастыра, які прыцягвае ўвагу сваёй незвычайнасцю.

Вельмі істотна, што з тым жа арыгіналам, што і апісанія рэльефы, відаць, характарыстыкай разьбы і паліхроміі, даводзіцца задаць пытанне: у якой меры было ў звычай ўпрыгожваць рускія храмы такімі творамі ў сярэдзіне і другой палове XVIII стагоддзя? Гаворачы іншымі словамі, трэба вызначыць гісторыка-мастацкі кантэкст з'яўлення

чатковыя розныя драўляныя картушы, па форме блізкія да тых, што атрымалі распаўсюджанне ў Паўночнай Еўропе ў першай палове XVII стагоддзя. Гэтыя іконы маюць падкрэслена свежы характар, што знаходзіць адлюстраванне ў трактоўцы абліччаў і дэкаратыўнай раздзелцы адзення; галовы акружаны залатымі прамяністымі німбаўмі, быццам бы выкананымі ў тэхніцы скані. Здаецца, што ўзорами служылі заходнія гравюры, прычым тыя ж самыя, якія выкарыстоўваў рэзчык тых рэльефаў, што знаходзяцца ў Разані. І рэзчык гэты валодаў яркай індывідуальнай манерай з адгалоскамі познегатычнага натуралізму. Па гэтай прычыне яго творы выпадаюць з кола ўзораў рускай сакральнай пластыкі таго часу, да якога па ўсіх фармальных прыкметах яны, несумненна, належыць. Ужо адзначаны тонкая мадэліроўка аб'ёмаў і плаўны мяккі пераход формы пры нізкім рэльефе (таўшчыня дошкі складае 3,5-4,0 сантыметры) указваюць на працяг традыцый, якія ідуць ад нямецкай пластыкі першай паловы XVI стагоддзя, эпохі А. Дзюрэра.

Пры выкананні рэльефаў, якія паходзяць з Вольгава манастыра, арга-

Усеканвенню галавы Праддечы і Хрысціцеля Іаана. У іх напісанні прыкметны асаблівасці беларускага вымаўлення, што ўскосна паказвае на паходжанне майстра, які, хутчэй за ўсё, выйшаў з уніяцкага асяроддзя. Не выключана, што першапачаткова гэты рэльефны дэісус меў звычайнае для XVII стагоддзя разное пазалочанае абрамленне.

Прыкметы той жа індывідуальнай манеры рэзчыка можна пазнаць у рэльефнай іконе святых князёў Барыса і Глеба, якіх благаслаўляе Хрыстос, што паступіла ў 1918 годзе ў музей з архіерэйскай рызыцы і мае прыкладна тыя ж памеры. Гэты твор, у сваю чаргу, па стылі набліжаецца да разьбы датаваных каля 1690 года царскіх варотаў з Георгіеўскай царквы ў Віцебску. Такім чынам, аднясенне групы разглядаемых рэльефаў да канца XVII стагоддзя і іх сувязь з твор-

Гёрліцкую рэлііквію пабачыць у Беларусі

Чытачы "Голасу Радзімы", мабыць, памятаюць некалькі матэрыялаў, змешчаных у газеце восенню мінулага года і прысвечаных сенсацыйнай знаходцы ў гарадской бібліятэцы горада Гёрліц у Германіі (як вядома, гэты горад з'яўляецца адным з культурных цэнтраў лужыцкіх сербаў). У гэтых артыкулах і рэпартажы з прэс-канферэнцыі гаворка ішла пра тое, што нямецкаму беларусісту прафесару Норберту Рандаву ўдалося з дапамогай калег ідэнтыфікаваць не вядомы раней "помнік усходнеславянскай культуры" як канвалют (пераплецены зборнік некалькіх выданняў) паасобных кніг скарынаўскага перакладу Святога Пісання, якія пабачылі свет у Празе ў 1518-1519 гадах і потым праз Вроцлаў складаным шляхам трапілі ў Гёрліц. На прэс-канферэнцыі прагучалі пажаданні, каб знаходка была паказана на выставах у Беларусі. І вось выказанае пажаданне становіцца рэальнасцю. Мінск наведаў адзін з кіраўнікоў грамадскай арганізацыі "Беларуска-нямецкія сустрэчы" прафесар Іяханес Шлоотц. Адылася яго сустрэча з мінскімі беларусістамі і пісьменнікамі, у час якой пацверджана мэтазгоднасць паказу "адной кнігі" з тлумачальнымі матэрыяламі (копіямі ілюстрацый, здымкамі). Указанае грамадскае таварыства звернецца ў Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь з падрабязнымі і абмеркаванымі прапановамі, дзе будуць акрэслены параметры выставы. Мяркуюцца, што яна будзе паказана не толькі ў Мінску (Нацыянальная бібліятэка Беларусі), але таксама ў Полацку, Гродне, Навагрудку. Дэманстрацыя будзе суправаджацца выступленнямі беларускіх і нямецкіх скарыназнаўцаў. Да сказанага варта дадаць, што ў апошнім нумары нямецкага штогодніка "Gorlitzer Magazin" (2005. № 18) змешчаны вялікі артыкул "Скарынаўскае Пісання ў Гёрліцы. Сенсацыйная знаходка ў Германіі: першая з друкаваных кніг на усходнеславянскіх мовах" прафесара Н.Рандава. Аўтар падрабязна расказвае пра жыццё і дзейнасць беларускага перааўракара, яго кантакты з нямецкімі асветнікамі. Артыкул багата ілюстраваны.

НА РЭПРАДУКЦЫІ: Гёрліцкі канвалют (у Беларусі ілюстрацыя друкуецца ўпершыню).

часцю беларускіх майстроў знаходзіць дадатковае пацверджанне. Вядома, што многія з гэтых рэзчыкаў у час руска-польскай вайны 1654-1667 гадоў перасяліліся ў Расію і прынеслі туды новы, мясцовы варыянт барочнай разьбы. Некаторыя з іх працавалі ў Ноўгарадзе, Нова-Іерусалімскім і Валдайска-Іверскім манастырах, у палацы цара Аляксея Міхайлавіча ў Каломенскім (1667-1668). Іншыя — рассяліліся па розных гарадах Цэнтральнай і Паўночнай Расіі.

У дачыненні ж да твораў, якія паступілі ў Разанскі музей у паслярэвалюцыйныя гады, трэба мець на ўвазе яшчэ адну акалічнасць. З 1908 года, на працягу вельмі кароткага перыяду, у Мінску існаваў музей царкоўна-археалагічнага камітэта. У час першай сусветнай вайны яго калекцыя часткова была вывезена ў Калугу, а часткова — у Разань, дзе пазней змяшаліся з мясцовымі старажытнасцямі. Таму паходжанне такіх твораў вельмі пажадана суаднесці са звесткамі з царкоўных інвентароў, каб пазбегнуць магчымых непаразуменняў пры агульных правільных вывадах.

НА РЭПРАДУКЦЫЯХ:

1. Божая маці папличная. Разная паліхромная ікона з Вольгава манастыра. Каля 1700 года. 2. Спас папличны. Разная паліхромная ікона з Вольгава манастыра. Каля 1700 года. 3. Іаан Праддечы папличны. Разная паліхромная ікона з Вольгава манастыра. Каля 1700 года. 4. Божая маці папличная. Ікона з верхняга храма царквы Пакрова ў Філях. Каля 1700 года. 5. Спас папличны. Ікона з верхняга храма царквы Пакрова ў Філях. Каля 1700 года.

С К А Р А Р Л О Б И Ж А

Аднак галадаць працавітым беларусам даводзілася хіба толькі ў ваеннае ліхалецце. У добрага гаспадара хлеба было ўдос-талі не толькі да новага ўраджаю, але і на продаж. А калі ёсць хлеб, то ёсць і песня, ёсць і творчасць. Дарэчы, з жытняе сцяблінкі можна нават музычны інструмент зладзіць — дудачку-свіцёлку. Жытняя саломка выкарыстоўвалася і для пляцення абутку, лёгкага і практычнага ва ўжытку. Што ўжо казаць пра фантастычныя творы беларускіх народных майстроў!..

Напрадвесні, падчас гукання вясны (калі “ўжо зімачка надаела, усе хлебачкі пераела...”), моладзь збіралася на высокім узгорку, каб далей было відно і чутна, і клікала-гукала доўгачаканую вясну, а дакучную халодную зіму — вялікую саламяную ляльку — спальвалі. Можна, гэтая лялька і была першай спробай стварыць мастацкі твор з саломы. Вядома ж, такая лялька была цацкай для сялянскіх дзяцей, якую яны спавівалі ды апраналі. На сённяшні дзень саламяная лялька — звычайны і прыгожы беларускі сувенір.

Трэба сказаць, што работа з саломкай не такая і лёгка. Раней найперш мужчыны валодалі гэтым рамствам: з саламяных жгутоў, змацаваных лазою ці лянным шнурком, плялі карабы для збожжа і іншых гаспадарчых патрэб. З часам гэтая пасудзіна станаўлася такой шчыльнай, што нават алей у ёй можна было захоўваць.

А жанчыны зімовымі вечарамі выраблялі саламянага “павука”, які быў упрыгожаннем хаты — паветрана-лёгкай, ён ад лёгкага подыху пачынаў кружыцца, заварожваючы незвычайнымі спалучэннямі птушчак, фігурак і ўпрыгожанняў. “Павуку” прыпісвалі магічны ўплыў на насельніцкаў дома. Гэтая фантастычная геаметрычная канструкцыя, якая мае бясконае мноства канфігурацый і прасторавых форм, лёгка крыніцай касмічнай павязі паміж часам і прасторай. У той хаце, дзе пад столлю лунаў-кружыўся залацісты самарыяк “павука”, панавалі згода, лад і дэбрыт. Гэты ахоўнік дома нібыта збіраў-паглынаў дрэнную энергетыку ў хаце. Невыпадка ўвесну пасля Вялікадня саламянага “павука” спальвалі і ўрачыства вышывалі новы твор мастацтва.

У майстрыхі Наталлі Бандарэнкі,

Не трэба славы і багацця...
Ды і ў каго яны былі?!..
Усё пачынаецца ад маці,
Ад мовы роднай і зямлі.

Вера Вярба

члена Беларускага саюза майстроў народнай творчасці, “павуку” самых розных форм і колераў кружачаі ва ўсіх пакоях. Яна адна з многіх майстроў, якія маюць, на жаль, невялікі, але ўсё ж заробак на саломцы. Праца гэтая няпростая, карпатлівая, патрабуе вялікага цяперня і настойлівасці. А гэтая ў майстрыхі не бракавала ніколі. Калі ёй было трынаццаць гадоў, памерла маці, і дзяўчынка змалку навучылася працаваць на сябе, забяспечваючы неабходным. Вязала чохлы для шапачак, шыла. Вучылася на самых розных курсах.

Аднак усё гэта зямное і звычайнае, мо таму ў сінвокага дзяўчаці было імкненне да вышыні, да неба. Найвялікшай яе марай было жаданне стаць сцюардэсай. Не адразу, але гэта спраўдзілася. У працоўнай кніжцы Наталлі Аляксееўны запіс аб палётах: дзевяці гадоў 11 месяцаў і тры дні. І апошні палёт — 1 лютага 1985 года. На ўзлёце, на вышыні 400 метраў, узарваўся рухавік і самалёт упаў пасярод лесу недалёка ад Смалявіч. З васьмідзесяці пасажыраў выжыла толькі восемнаццаць.

Зараз пра любую катастрофу ці аварыю мы дазнаёмся імгненна. Тэлевізійныя каналы ў навінах падаюць іх на першым плане з усімі крывавамі падрабязнасцямі. Ды яшчэ і асобныя праграмы пра катастрофы ёсць. А раней, у часы СССР, ні пра якія аварыі, тым больш пра падзенне нашых самалётаў, мы ні ведаць, ні чуць не маглі.

Але гэта было. І немагчыма ні вытрасці, ні вычысціць з закуткаў памяці тую чорную дату — 1 лютага 1985 года — і той ранішні ўзлёт, а літаральна праз некалькі хвілін пасля яго магутны выбух і падзенне ў поўнай цемнаце з чатырохсотметравай вышыні. А перад гэтым у самалёце толькі што гучала песня “Зямля ў ілюмінатары”...

Самалёт падаў з крэнам 45 градусаў, зразаючы дрэвы. Пры падзенні ён дэфармаваўся, і люкі ніяк не адчыніліся. На практыцы атрымліваецца, што ўсе выратавальныя сродкі эфектыўныя толькі тады, калі самалёт знаходзіцца ў нармальным стане.

— Ну як можна адчыніць дзверы, якія знаходзяцца пад табою, — расказ-

вае Наталля Бандарэнка. — Я і пазногцямі іх драла, і зубамі грызла, але адчыніць не змагла. Усе выходы заблакіраваны, а выратавальныя сродкі — нядзейсныя.

Яна ўжо развіталася з жыццём, прасіла прабачэння ў дачкі і малілася: “Божачка, выратуй мяне. Мама падавала мяне да трынаццаці гадоў, а я ж сваю дачку — толькі да пляці”.

Напэўна, ёсць гэтыя невядомыя найвышэйшыя сілы, якія выратавалі і вярнулі яе да жыцця. Калі апытомне-ла, адчула жахлівы пах, убачыла, што побач гараць нечыя ногі. Падумала, што калі ёсць доступ паветра, то напэўна ж ёсць недзе адтуліна. Неякі мужчына сказаў, што шчыльна вельмі ма-

Жытнёвая рунь Наталлі Бандарэнкі

Сапраўды, усё пачынаецца ад роднай зямлі, ад таго кавалка ворыва, дзе засеяна жыта, якое не толькі дае хлеб надзённы, а спакон веку дапамагае ствараць утульнасць і цяпло, прыгажосць і непаўторнасць мастацкіх вырабаў.

Старажытнабеларускае слова “жыта” аднакарэннае з такімі паняццямі, як жыццё, пожня, жніво. Нават беларуская назва летняга месяца — жнівень — невыпадкава сугучная жыту, бо гэтым летнім часам завяршалася жніво, назапашваўся хлеб да наступнага ўраджаю. Жытняя снапы звозіліся на такі, абмалочваліся, а саломка выкарыстоўвалася як будаўнічы матэрыял, каб накрыць дах хаты, уцяпляць вокны, дзеля чаго плялі спецыяльныя саламяныя маты. Яшчэ саломка ішла на подсціл жывёле, а галоднай запозненай вясною і на корм.

лая. А гэта было дрэва, якое прабіла дзірку над кабінай.

— Не ведаю, якім чынам я разварнула і падняла таго мужчыну на галаве на фіюзеляж, — працягвае Наталля Аляксееўна. — Ён вылез, а я спалохалася, што застануся вось тут, у гэтай труне. Аднак ён пачаў выцягваць мяне, упрошваючы: “Дзетачка, дзіцятка, пацяры!..” А я яшчэ сварылася чамусьці, так лялася і абывала яго рознымі словамі... Ад жаху, ад адчаю, ад бездапаможнасці...

Пазней яна даведаецца імя пасажыра, які выратаваў яе — Юрый Ласюк. У самалёце згарэла яго жонка. Потым яны даведаюцца, што штурманскую кабіну адсекла над лесам, трагічна загінуў і сам штурман.

Выцярбіўшыся з самалёта, які завіс на дрэвах, Наталля спачатку вельмі ўзрадавалася, што не пашкоджаны яе новы прыгожы касцюм. Ад шоку яна спачатку не адчувала болю і не ведала, што тканіна на спіне ад той пякельнай спёкі да цела прыкіпела, сплавілася са

Вучылася ў вядомай майстрыхі-саломпляцельшыцы Веры Салдатавай. Вельмі доўга не магла сплести стужку, такую простую, як падаецца сёння, зубчатку з саломкі. А не атрымлівалася, бо настаўнікі не ўлічвалі, што ёй, ляўшы, трэба ўсё навыварат паказаць. Цяпер яна асвоіла розныя тэхнікі аб’ёмнага пляцення, хораша атрымліваюцца вялізныя брылі і капелюшы, анімалістыка саламяная і эфектыўныя лялькі.

І ўсё ж саламяныя творы Наталлі Бандарэнкі, якія яна чамусьці называе сваімі дзэцімі (мо таму, што вельмі проста і нялёгка, у пакутах яны нараджаюцца), вылучаюцца сярод іншых работ майстроў рэзкімі лініямі, надломімі, маюць свой характар і стыль.

Наталля Бандарэнка — удзельніца ўсіх свят і фестываляў народнай мастацкай творчасці, рэспубліканскіх і міжнародных. Дыпламаў ды ўзнагарод — не пералічыць, таму яна жартам прапанавала іх узважыць.

Трэба дадаць належнае таварыству інвалідаў Партызанскага раёна Беларускай сталіцы. Старшыня таварыства Тамара Лабанок і інструктар Алена Прыбалавец не забываюцца пра Наталлю Аляксееўну і запрашаюць яе да ўдзелу ва ўсіх мерапрыемствах, у тым ліку і ў спартыўных спаборніцтвах інвалідаў. Яна і там перамагае. Перамагае таму, што змагла адолець боль і пакуты, перамагчы здраду і адчай. Яна змагла адкрыць сонечны і іскрысты матэрыял, дзівоснае і фантастычнае святло саламянага сонца, якое саграе душу і не мае межаў для фантазіі і натхнення.

Сапраўды доўгачаканая сёлетняя вясна нарэшце абудзіла ад зімовага сну дрэвы і кветкі. Аднак першым пачынаецца жыта. Яшчэ ўвосень Наталля Бандарэнка пасеяла радочкамі жыта на сваім лецішчы. Восенскія пасевы вясной дружна і хораша ўзышлі, ніва давала вока гаспадыні і надавала ўпэўненасць, што прыгожы і чысты прыродны матэрыял, што так цягнецца да сонца, увасобіцца ў залацістыя саламяныя званочкі і вяночкі, капелюшы і “павукі”, вяртаючы сонечную цеплыню і дабрыню майстра.

Галіна СУША, старшы навуковы супрацоўнік Беларускага дзяржаўнага інстытута праблем культуры, член Беларускага саюза майстроў народнай творчасці.

НА ЗДЫМКАХ: Наталля БАНДАРЭНКА і яе вырабы з саломкі Фотаздымкі прадстаўлены аўтарам.

Народны календар

"Кожная хата
ў жніўні багата"

Назва месяца паходзіць ад асноўнай працы гэтай пары — жніва. Яшчэ ў пачатку месяца заканчваецца ўборка азімых, затым убіраюцца яравыя, паспявае ўсякая гародніна і садавіна. У прыродзе назіраюцца першыя прыкметы восні.

1 жніўня — прысвятак **Макрыны**, пра які кажуць: "Глядзі восень па Макрыне".

2 жніўня — **Ілья**, свята дажджоў і навальніц. Прыказка гаворыць пра яго: "Ілья жніво пачынае, а лета канчае". Жніво спрадвеку суправаджалася народнымі абрадамі — зажынкамі і дажынкамі ў полі, спяваннем прымеркаваных да яго песень. Зараз сельскія спеўныя гурты або самадзейныя калектывы шмат дзе спраўляюць гэтыя абрады, шануючы хлебарабаў і звычай продкаў.

6-га — **Барыс** (або **Глеб**), пра якіх кажуць: "Барыс і Глеб — паспеў хлеб".

7 жніўня — прысвятак **Ганны**. Асацыяцыя з дбайнай жніўні: "Святая Ганна снапы кладзе".

9 жніўня — **Палікоп** прымушаў асцерагацца маланкі, каб не запаліла копы, стагі, хаты.

13-га — **Спасоўскія запускі**.

14 жніўня — **Макавей** (Першы Спас), свята маку. Асвячаюць ваду, зёлкі, садовыя кветкі, моркву. Раней паўсюдна праводзілі абрады з макаў, пяклі пірагі з макаў і моркваю, елі варэнікі з мёдам, а таксама ўсё, у што можна макаць. З гэтага дня пачынаецца 15-дзённая асенні пост — **Спасоўка** (да 28 жніўня).

16 жніўня — **Антоні Віхравей**, дзень пазначаны маланкамі, вятрамі і дажджамі.

19 жніўня — **Яблычны Спас** (Другі Спас), свята садавіны. Асвячаюць яблыкі, мёд, каласкі новага ўраджаю. Пачыналі сеяць азіміну.

Перад наступным, трэцім **Спасам**, спраўлялі **Спасоўскія Дзяды**. **28 жніўня** — **Прачыстая** (Першая Прачыстая), свята ўраджаю. Асвячалі "бараду" — апошні снапок, зернем якога пасля Прачыстай пачыналі засеўкі, а таксама зёлкі і агародніну.

Хлебны Спас (Трэці Спас) — адно са свят хлеба. Як правіла, у гэты дзень спраўлялі **Дажынкi** — свята канца жніва.

Па матэрыялах **Алесь Лозкі**.

Выстава
"Анты-Барбі"

Выстава лялек пад назвай "Анты-Барбі" адкрылася ў Беларускай дзяржаўнай музее народнай архітэктуры і побыту. На выставе прадстаўлены лялькі, створаныя па старадаўніх тэхналогіях. Выхаванцы мінскіх дзіцячых студый ва ўзросце 11-14 гадоў стварылі калекцыю з 50 лялек у народных касцюмах.

НА ЗДЫМКУ: на выставе "Анты-Барбі".

Фота **Генадзя ЖЫНKOBA**, БелТА.

"Нізка зямлі кланяйся".
На сцэне "Дажынкi"

Сцэнарый

Павольна адчыняецца заслона, чуваць спеў салаўя, на сцэне поле з каласоў, між імі стаяць снапчкі, на трох палках вісіць драўлянае карыта, у ім немаўлятка накрыта полагам (ціха гучыць музыка цымбалаў, дудкі ці скрыпкі).

У розных баках поля жанчыны сярпамі жнуць жыта, у кожнай у руках па некалькі каласоў, яны імiтуюць імі жніво. Зжаўшы, хто разгінае спіну і ўглядаецца на сонца, хто выпірае пот.

Раптам чуваць плач дзіцяці (запіс). Адна з жанчын-жнеек падыходзіць да траногі і пачынае калыхаць (дзіця перастае плакаць). Жнейка спявае любую песню-кальханку, напрыклад:

Пайдзі, коця, на вулку,
А дзіця ў люльку.
На ката варота,
А на дзіця дрымота,
На ката безгалоўе,
А на дзіця здароўе.
А ката ўсё ліха,
А ты, дзіця, спі ціха.
Ты, коця, не вучы,
А ты, дзіця, спі-маўчы.
Спі-маўчы, спі-маўчы.
(Жнейкі працягваюць жаць, а на полі з'яўляецца касец, на плячы кася).

Касец: Вітаю вас, жнеечкі дарагія, сярпчкі залатыя, рукі працавітыя.

Жнейкі: (наперабой) Здрастуй, касец-маладзец, які ты спрытны, весь загон скасіў і нас на дапамогу не прасіў.

Касец: (дастае з кішэні дудачку) Зараз я вам зайграю, самую вясёлую дзяўчыну пазнаю. (Ён іграе, прытанцоўвае, а потым спявае:

Дзеванька з поля ішла,
За поясам сярпок нясла,

За поясам сярпок нясла,
За плячыма калысачку.
А на руках дзіцятачка,
Калысачка — цыгі-цыгі.
Дзіцятачка — кугі-кугі (2 разы).

(Напрыканцы песні ўсе жнейкі заканчаюць жніво, складаюць снапчкі, з апошніх каласоў робяць вяночак, падыходзіць да касця і жнейкі з дзіцем, адзьяваюць жнейцы на галаву вянок з каласоў, у гэты час да жнеек падыходзяць яшчэ некалькі касцоў, гучыць карагодная музыка, ці любая жніўная песня, усе водзяць карагод, у цэнтры якога жнейка з дзіцем).

У канцы карагоднага дзеяння хлопцы-касцы падыходзіць высока ўгору жнейку з вяночак і праносяць яе па крузе, вакол поля.

Жнейка: Жыгняе поле пажалі,
У снапчкі павязалі.
Зараз будзем малаціць,
Жнеек будзем вясяліць.
(Двое хлопцаў-касцоў па чарзе б'юць цапамі, быццам малаціць).

Жнейка: Вось і закончыліся
Жніўныя цяжкія дзянёчкі.
Сабяром сярпчкі
Да другога гадочка.

(Адна жнейка збірае сярпы, другая бярэ снап жыта).

Жнейка: Пойдзем да гаспадара,
Да ягонаў хаты,
Прынясем снап багаты,
Ухвалім пана-гаспадара.
(Усе ідуць па крузе, наперадзе ўсіх нясуць снап, затым ідзе жнейка з дзіцем, гучыць песня "Ой, у полі ніўка").

Запеў: Ой, у полі ніўка,
Жыта палавінка.

Прыпеў: Там дзяўчына жыта жала,
Сама чарнабрўка (2 разы).

Запеў: Яна жала, жала,
Снапкі павязала.
Прыпеў: Ехаў казак дарогаю.
Здрастуй, дзеўка-жнейка (2 разы).

Запеў: І пайшла та слава
Па ўсяму сяду стала.

Прыпеў: Што дзяўчына казака
Сердзенькам назвала (2 разы).

Запеў: Ой, пайшла та слава
Па ўсім гарадочку.

Прыпеў: Што дзяўчына казаку
Вышыла сарочку (2 разы).

Запеў: Хоць я невялічка,
На таблічку стану.

Прыпеў: Я ж таму казачэньку
Да сэрцайка дастану (2 разы).

Запеў: Хоць невялічка,
Хоць я не хароша.

Прыпеў: Возьмуць мяне хлопцы
Без аднаго гроша (2 разы).

(Падыходзіць да пана-гаспадара, усе вітаюць яго, жнейка падае яму снап са словамі):

"Вось, гаспадар, табе снапчак,
Беражы яго на другі гадочак,
Каб яшчэ больш радзіла і
пладзіла".

Гаспадар: Дзякую вам, жнейкі дарагія,

Я вас буду частаваць кваском.
Дзякаваць вам за працу
цяжкую.

(Ён падыходзіць да снапа, ідуць па крузе, выбіваюць нагамі дробат).

Гаспадар (спявае):

Ой, зялёна жыта, зялёна,
Харошыя госці ў мяне,
Зялёнае жыта ў асока.
Прыехалі госці здалёка.
Ой, зялёна жыта, зялёна,
Харошыя госці ў мяне.
Зялёнае жыта ці авёс,
Харошыя госці — род увесь.

Ой, зялёна жыта, зялёна,
Харошыя госці ў мяне,
Зялёнае жыта за сядом,
Харошыя жнейкі за сталом.

Жнейка: Пашлі, Божа, і на
другі год многа збожжа,
Нарадзі хлеба пры дарозе,
Што б было ўсім гожа
і не пуста на кожным возе.
І ў полі, і ў доме,
І ў гумне, і ў двары,
І ў печы, і ў клеці,
І ў клеці карабом,
І ў печы пірагом.

(Гучыць вясёлая музыка, полька, лавоніха ці кадрыля, гаспадар пачынае танцаваць у пары са жнейкай, усе пляскаюць у далоні, прытанцоўваюць, адна з удзельніц жніва выносіць снап на авансцэну, у кожнага удзельніка ў руках па некалькі каласкоў, яны падыходзяць да авансцэны, падыходзіць каласкі ўгору і робяць паклон).

1-ая: "Не лянісь, нізка хлеба
пакланісь".

2-ая: "На калені! Яго Вялікасьць
Хлеб ідзе".

3-я: "І песня звачэй гудзіць,
як на стале духмяны
хлеб ляжыць".

4-я: "Горкая часам праца,
ды хлеб у яе салодкі".

5-я: "Не чакай з неба
дармавога хлеба".

6-я: "Як будзеш сеяць у пару,
то збярэш хлеба гару".

7-я: "Беражы кожнае зярнятка,
будзе багата твая хатка".

8-я: "Добра зямлю даглядай,
Беларусь ухваляй".
(Кожны удзельнік жніва можа скажаць па адной прыказцы).

Заслона.

Падрыхтаваў Мікола КОТАЎ.

НАЦИОНАЛЬНЫ

ОТВЕТ

Спецвыпуск
№6

У Віцебску

плануюць адкрыць
Дом нацыянальных
культур

Згодна з адпаведным рашэннем Віцебскага гарвыканкама, у горадзе ствараюць Цэнтр нацыянальных культур, які стане агульным утульным домам для прадстаўнікоў нацыянальных меншасцей.

Пакуль што гарадскі цэнтр культуры ўзяў пад сваю апеку грамадскія аб'яднанні яўрэяў, немцаў, украінцаў, рускіх. Яны праводзяць у ГЦК канцэрты, розныя творчыя акцыі. У гэтым жа дапамагаюць два штатныя супрацоўнікі Цэнтра нацыянальных культур. Але ж свайго памяшкання ў прадстаўнікоў нацыянальных аб'яднанняў пакуль што няма. Кіраўнікі мясцовых уладаў аб'яваюць вырашыць гэту праблему. І тады з'явіцца магчымасць адкрыць нацыянальныя бібліятэкі, запрашаць у госці прадстаўнікоў розных краін. Дарэчы, актывісты спадзяюцца на дапамогу з-за мяжы.

І такія прыклады ўжо ёсць: дзякуючы падтрымцы польскага боку, у свой час у Віцебску з'явіўся Дом польскі. Тут часта бываюць польскія дыпламаты і прадстаўнікі касцёла.

Актывнай міжнароднай дзейнасцю займаецца "Віцебскі англійскі цэнтр", якому вось ужо дзесяць гадоў. Гэтая грамадская арганізацыя аб'ядноўвае ўсіх, хто размаўляе на англійскай мове або вывучае яе. У бібліятэцы англійскага цэнтра больш за дзве тысячы чытачоў.

25 июля исполнилось 70 лет выдающемуся архитектору и общественному деятелю, творческому человеку Леониду Левину. Редакция газеты "Голас Радзімы" поздравляет юбиляра и желает здоровья, успехов в достижении намеченного.

Леонид ЛЕВИН, заслуженный архитектор Беларуси, академик Белорусской академии архитектуры (1997), Лауреат Ленинской премии (1970), Государственной премии Беларуси (2002), председатель Союза белорусских еврейских общественных объединений и общин:

"Моя последняя работа — монумент детям-жертвам войны"

— Уважаемый Леонид Менделевич, скажите, пожалуйста, 70 лет жизни — это много или мало, и что нужно, чтобы реализовать себя?

— Реализовывать себя человеку нужно всю жизнь. Некоторым вундеркиндам это удается сделать и в 10 лет, и в 30, но можно не реализовать себя никогда, прожив всю жизнь, как паучок: свить паутинку и сидеть на одном месте, спать и кушать. Я чувствую свой потенциал и считаю, что он еще не исчерпан.

— Чем вы заняты конкретно сейчас, какие планы на будущее как архитектора, как общественного деятеля и просто человека?

— Если говорить об архитектурных проектах, то сейчас самая большая работа ведется над памятником детям, погибшим в годы войны на территории Беларуси в детских концлагерях. Памятник установлен в деревне Красный Берг (Жлобинский район Гомельской области), где в годы войны находился детский концлагерь. Таких лагерей на территории Беларуси было несколько. Сейчас заканчивается сооружение памятника, над которым я много лет работал. Это памятник с серьезным отношением к жизни, к философии, к детским взглядам на войну. Надеюсь, он станет значимой вехой в монументальном искусстве Беларуси. Памятник белого цвета — как мечта детей. Построен на игре цвета и света. В центре — площадь Солнца с рисунками детей, которые были нарисованы в послевоенном Минске и переведены нашими профессионалами-художниками в большие витражи. Памятник — гимн радости и свободе, тому, что отняла у детей война. Это одна из главных моих работ в последнее время.

Общественной деятельностью занимаюсь постоянно. Работа общины построена на ежедневных мероприятиях. Мы проводим целый ряд серьезных встреч, к нам приезжают делегации. По-прежнему

обслуживаем население, которое нуждается в помощи. Много сил заняла подготовка к VI фестивалю национальных культур в Гродно, где община выступила достойно. Ведется работа по нескольким направлениям. Это — образовательная программа, издательская деятельность, музей Холокоста, в котором проводятся выставки, встречи. Будет отмечаться столетие со дня возведения в Минске еврейской общиной хоральной синагоги. Занимаемся и монументальной пропагандой, увековечиваем память тех, кто погиб в годы войны, устанавливаем памятники. Недавно были установлены памятники в Смолевичах, Дятлово. Эта работа ведется постоянно, благодаря нашим спонсорам из Англии. Сейчас мы заняты памятником гетто в Слуцке. Наша молодежь активно участвует во всех мероприятиях. Сотрудничает с исторической мастерской, вместе с немцами изучаем историю Холокоста, принимаем участие в международных мероприятиях. Общественная работа ни на секунду не останавливается, она требует ежедневного внимания и серьезного отношения к своим обязанностям.

Личные планы связаны и с архитектурой, и с общественной деятельностью. Хотелось бы отдохнуть, но не получается. Планы как человека — быть Человеком.

— Как вам удается сделать привлекательной деятельность еврейского Союза у нас в стране и развивать широкие международные контакты?

— Хочу сказать, что здесь нет большого секрета. Просто нужно быть искренними. Мы не идем вразрез с государством, не занимаемся политикой. А почему имеем международные связи и уважение со стороны международной общественности? Да потому, что очень душевно относимся к своим корням, своей истории, своим традициям, возрождаем их, защищаем. Это одна из первых позиций в нашем Уставе. Ни в коем случае не

разделяю мнения, что мы особая нация. Мы наравне со всеми национальными сообществами — граждане Беларуси. И как каждый этнос в стране имеем право на свое самовыражение. Может, самое главное у нас то, что не делаем ничего показушного, а просто ежедневная, целенаправленная работа дает свои результаты и вызывает уважение в республике и за рубежом. А еще важно то, что наш Союз не меняет своей четкой принципиальной позиции.

— Совпадает ли количество евреев у нас в стране с цифрами официальной статистики? Почему возникает проблема выбора национальности, даже в одной семье?

— Мы считаем, что евреев в Беларуси около 80 тысяч. Такие данные наших общин, а перепись показывает меньше. Причина в том, что некоторые люди не понимали, что евреем может быть не только тот человек, у которого в роду все евреи, но и по убеждениям. Можно родиться татарин, но быть евреем. Но если определять национальность по материнской линии, то, наверное, и будет те 29 тысяч, которые называет официальная статистика.

— Леонид Менделевич, вы человек разносторонний, творческий, но достаточно ли открытий для общества?

— Я не закрыт для общества. Может быть, общество сегодня не открыто для всех творческих людей. Скажу откровенно, если взять культуру в целом, то только о певцах можно услышать везде и всюду. Ведь нет ни одного композитора, режиссера, писателя, кинорежиссера, архитектора, целого ожерелья творческих людей, которые были бы так популярны. Сегодня искусство — это песни да танцы. Раньше было одинаковое отношение ко всем видам искусства, а теперь это равновесие нарушено. И это серьезная проблема. Ведь, если не говорить об общественно значимом явлении,

то их как будто и не существует. Но есть целая плеяда архитекторов и других деятелей искусств, которые делают великолепную нашу жизнь.

— Скажите, пожалуйста, кем вы себя считаете — гражданином страны, мира?

— Народная мудрость гласит, что в своем отечестве пророков нет. Не считаю себя и человеком мира, а точнее всего ощущаю себя гражданином своей семьи и просто делаю свою работу. Если приходится выступать на международных конгрессах, то отстаиваю позицию Беларуси, общины, творческие принципы. И делаю это с достоинством человека, который не стоит на коленях перед Востоком, Западом, Севером, Югом. Скромно и твердо несу дух земли нашей, сок земли нашей, несу историю земли нашей, потому что я — сын белорусского народа. Горжусь тем, что я еврей, люблю все, что связано с еврейством, но я родился на белорусской земле, это мой берег.

— Расскажите немного о себе, о своей семье.

— Так сложилось, что в нашей семье все архитекторы, поэтому мне так легко живется. Моя жена Наталья Афанасьева тоже архитектор, лауреат премии Совета Министров. Дочь Галина — архитектор, лауреат Государственной премии 2002 года. Мы вместе работали над памятником князю Давыду в Давыд-Городке, вели застройку центральной части города. Был проведен целый комплекс работ. Зять тоже архитектор. Хотя у каждого своя точка зрения, свое мнение, но мы все понимаем цену творчества, значение архитектуры, как тяжело дается успех. Еще одна общая черта — увлечение общественной работой.

Беседовала
Валентина ГРИШКЕВИЧ.
НА СНИМКЕ: Леонид ЛЕВИН
(в центре) среди участников
фестиваля национальных культур
в Гродно.
Фото БелТА.

“Романэ сунэ” — “Сны цыганоу”

У Віцебску пад такой назвай выйшаў у свет зборнік вершаў Вальдэмара Калініна. Кожная такая кніжка на ромскай мове — цікавая з’ява ў жыцці нашага грамадства. Не так многа літаратурных твораў створана нашымі землякамі-ромамі. А калі аўтар падае ромскія вершы ў перакладзе яшчэ на тры мовы — беларускую, румынскую і англійскую, то гэта выданне можна назваць унікальным. Не выклікае сумнення, што аўтар мае вялікую эрудыцыю і выдатна валодае гэтымі мовамі.

Але заўважым такую акалічнасць: у беларускай частцы, за выключэннем некалькіх аўтарызаваных перакладаў, Вальдэмар Калінін выкарыстаў паслугі вядомых паэтаў-перакладчыкаў. Відавочна, што каштоўнасць ромскіх вершаў ад гэтага толькі павысілася, бо

Падрабязнасці

Вынікі конкурсу

Камітэт па справах рэлігій і нацыянальнасцей пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь пры садзейнічанні Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь правёў творчы конкурс сярод аўтараў і журналістаў сродкаў масавай інфармацыі на лепшае асвячэнне тэм міжнацыянальных адносін, міжкультурнага дыялогу, узаемапавагі паміж людзьмі розных нацыянальнасцей у Рэспубліцы Беларусь, статутнай дзейнасці грамадскіх аб’яднанняў прадстаўнікоў нацыянальных супольнасцей, дружбы паміж народамі.

Конкурс праводзіўся з мэтай умацавання і развіцця беларускіх традыцый мірнага суіснавання і паважлівых узаемаадносін людзей, незалежна ад нацыянальнай прыналежнасці, папулярызацыі каштоўнасці культурнай разнастайнасці і прадукцыйнага магчымых канфліктаў на этнічнай глебе.

У конкурсе прынялі ўдзел аўтары і журналісты гарадскіх, раённых, абласных, рэспубліканскіх газет і часопісаў, тэлерадыёкампаній незалежна ад формы ўласнасці.

Конкурс праводзіўся з 5 мая 2005-га да 5 мая 2006 года.

На пасяджэнні журы творчага конкурсу сярод аўтараў і журналістаў сродкаў масавай інфармацыі на лепшае асвячэнне тэм міжнацыянальных адносін, міжкультурнага дыялогу, узаемапавагі паміж людзьмі розных нацыянальнасцей у Рэспубліцы Беларусь, статутнай дзейнасці грамадскіх аб’яднанняў прадстаўнікоў нацыянальных супольнасцей, дружбы паміж народамі адзначана, што аб’яўлены Камітэтам конкурс меў значны водгук сярод сродкаў масавай інфармацыі і асобных аўтараў. Конкурс адлюстраванне актуальнасць заяўленых тэм і стаўся цікавай падзеяй у грамадскім жыцці краіны.

Ад друкаваных сродкаў масавай інфармацыі (далей СМІ) на конкурс прадстаўлены 19 удзельнікаў з усіх абласцей і горада Мінска, сярод якіх калектывы і аўтары раённых газет “Лідская газета”, “Свіслацкая газета”, “Драгічынскі веснік”, “Лунінецкая газета”, “Браслаўская звязда”, “Народны голас” (г. Ельск), абласных “Гомельская праўда” і “Могилевскія весткі”, газет “Мінскі курьер”, “Віцебчы”, “7 дзей”, “Советская Беларусія”, “Культура”, “Голас Радзімы”, а таксама БелТА.

Ад электронных СМІ на конкурс былі дасланы работы сямі ўдзельнікаў: ад Першага нацыяна-

спрычыніліся да гэтай справы такія мэтры беларускай паэзіі, як Рыгор Барадулін, Лявон Баршчэўскі, Навум Гальпяровіч і іншыя. Дарэчы, апошні напісаў да паэтычнага зборніка “Сны цыганоу” выдатную прадмову. Даўно працуючы на ніве перакладаў на беларускую мову паэзіі розных народаў, ён сцвярджае, што вершы Вальдэмара Калініна будуць блізкія тым беларусам, якія любяць і шануюць сваю родную мову, свой мілы край, родны і любы цыганам, татарам, яўрэям, рускім, украінцам і ўсім, хто знайшоў у Беларусі свой родны дом.

Нарадзіўся Вальдэмар Калінін у Віцебску. Шмат гадоў працаваў настаўнікам у школах, выкладчыкам англійскай мовы ў Віцебскім педагагічным інстытуце. Зараз жыве і працуе ў Лондане (Англія). З’яўля-

ецца лаўрэатам Міжнароднай прэміі Хірасімы Фундэйшн “За мір і развіццё культуры” (2001) і літаратурнай прэміі “Рамані” Інстытута Адкрытага Грамадства ў Будапешце за пераклад псалмоў з яўрэйскай мовы на балта-цыганскую (2003).

Як сцвярджае аўтар зборніка “Сны цыганоу”, гэтай кніжкай вершаў ім зроблена спроба прадставіць цыганоў такімі, якія яны ёсць, каб людзі не памыліліся ў сваіх адносінах, безразважліва не ацэньвалі іх незвычайнае жыццё, паводзіны.

Вальдэмар КАЛІНІН

Цыганская мова

Памяць ад цыганоў засталася, “Раманэс” — кожны гук

яе люб.

Гэтай мове бацькоў цыганяты Навучаюцца з матчыных губ.

Хай на словы яна небагата,
Захавала пласты даўніны.
Беларускія словы і гукі
У цыганскай гаворцы чутны.

Каб свяцейшым зрабілася свята,
Дзесям даць трэба мову
бацькоў.

І пісьмовай цыганская мова
Мусяць стаць — спадкаему
вякоў.

Пераклаў Рыгор БАРАДУЛІН.

Романы чыб

Ріпірбіэ яцяпэ отгінэ ромэндыр,
“Романэс” ла кхарна рома
і гаджэ,

Сыклён тэ ракірэн да чыб

дадэндыр,

Дакірэ уштэндыр романэ

чхаворэ.

Мэк чорорі дая чыб лавэнца
Сароекх пхэзэса, со і сын пэ іло,
Пал дава загінэ лава гаджытка,
Лава дэ ракірбіэ романо шундло.

Соб тэ джынэн кучыпна свэтытка,
Трэі чхаворэнгэ тэ сыклён,
Соб тэ скэрэн романэс

чхыныбнытко,

Екх екхэс фэдыр тэ Мгалён.

льнага канала Беларускага радыё, галоўнай рэдакцыі замежнага вяршання радыёстанцыі “Беларусь”, тэлерадыёкампаніі “Гродна”, недзяржаўных тэлекампаній “СКИФ” і “Квант” горада Полацка Віцебскай вобласці.

У прадстаўленых матэрыялах за перыяд з мая 2005 года да мая 2006 года былі закрануты разнастайныя аспекты заяўленай тэматыкі конкурсу. Яны сведчаць аб станоўчай тэндэнцыі сістэматычнага інфармавання СМІ грамадства па конкурсных тэмах, а таксама духоўнага і рэлігійнага асветніцтва. Пашырылася кола журналістаў, якія пастаянна працуюць у азначаным накірунку, створаны тэматычныя праграмы і рубрыкі, такія, як, напрыклад, радыёпраграма “Супольнасць”, тэлепраграма “Другая радзіма”, рубрыкі “Ліга нацый” (“Советская Беларусія”), “Беларусь — наш агульны дом” (“Драгічынскі веснік”), “Духоўнае жыццё” (Віцебчы) і іншыя.

Улічваючы высокі прафесіяналізм і высокамаральную грамадзянскую пазіцыю, вырашана ўзнагародзіць і ўхваліць наступных удзельнікаў конкурсу.

Ганаровай граматай Камітэта па справах рэлігій і нацыянальнасцей пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь і каштоўным падарункам — праграмам DVD-510 вытворчасці ААТ “Гарызонт”;

Коршун Лілію Канстанцінаўну, аўтара і вядучую праграмы “Супольнасць” на Першым нацыянальным канале Беларускага радыё;

Калектыву рэдакцыі грамадска-палітычнага выдання ВГУП “Аб’яднаная газета “Лідская газета” горада Ліды Гродзенскай вобласці, галоўны рэдактар Швакель Іван Вікенцьевіч.

Ганаровай граматай Камітэта па справах рэлігій і нацыянальнасцей пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь і заахвочальным прызам — вырабам ААТ

“Мінскі фарфоравы завод” адзначылі;

Грышанаву Людмілу Фёдару, спецыяльнага карэспандэнта УКВП “Рэдакцыя газеты “Могилевские ведомости” за серыю з 23 артыкулаў аб дзейнасці грамадскіх аб’яднанняў нацыянальных супольнасцей Магілёўскай вобласці;

Каліч Алену Уладзіміраўну, рэдактара аддзела РУП РТЦ “Тэлерадыёкампанія “Гродна” за стварэнне аўтарскага цыкла з васьмі праграм “Другая Радзіма” аб нацыянальных супольнасцях Гродзенскай вобласці;

Маліноўскага Міхаіла Міхайлавіча, пазаштатнага карэспандэнта газеты “Культура” за серыю надрукаваных у газеце “Культура” артыкулаў аб гісторыі і культуры прадстаўнікоў нацыянальных супольнасцей і знакамітых беларускіх суайчыннікаў;

Мыцько Аксану Міхайлаўну, спецыяльнага карэспандэнта што тыднёвіка “7 дзей” за стварэнне аўтарскай рубрыкі “3 жыцця абшчыны” і 11 артыкулаў аб міжнацыянальных адносінах;

Сукаверхага Аляксандра Міхайлавіча, аглядальніка аддзела палітычнай і сацыяльнай інфармацыі Галоўнай рэдакцыі інфармацыі БелТА за 98 інфармацый і каментарыяў па тэмах міжнацыянальных адносін, дзейнасці этнакультурных грамадскіх аб’яднанняў і талерантнасці;

Уліцёнак Галіну Анатолеўну, аглядальніка газеты “Советская Беларусія” за стварэнне аўтарскай рубрыкі “Ліга нацый” і за серыю з васьмі публікацый аб міжнацыянальных адносінах і дыялогу культур;

Цыркун Кацярыну Генадзеўну, карэспандэнта газеты “Мінскі курьер” за серыю з васьмі артыкулаў аб міжнацыянальных адносінах і дзейнасці этнакультурных аб’яднанняў, дружбе паміж народамі;

рэдакцыю газеты “Віцебчы” за стварэнне пастаянных раздзе-

лаў “Духоўнае жыццё” і “Беларусь — дом народаў” з высокапрафесійнымі публікацыямі;

рэдакцыю раённай газеты “Свіслацкая газета” за стварэнне рубрыкі “Супольнасць” і 20 артыкулаў аб міжнацыянальных адносінах і дыялогу культур;

Падзячныя пісьмы Камітэта па справах рэлігій і нацыянальнасцей пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь уручаны:

Грышкевіч Валянціне Міхайлаўне, спецыяльнаму карэспандэнту газеты “Голас Радзімы” за серыю інтэрв’ю і артыкулаў аб міжнацыянальных адносінах і дыялогу культур;

Жыраўлёву Уладзіміру Уладзіміравічу, загадчыку аддзела сельскага жыцця ўстанова “Рэдакцыя газеты “Народны голас” горада Ельска Гомельскай вобласці за артыкулы “Пасяліліся ў хаце ён, яна і... шчасце”, “Граніцы праз сэрца не праложыш”;

Мышкоўскаму Раману Валянцінавічу, аўтару і вядучаму праграмы “Спадчына” на Першым нацыянальным канале Беларускага радыё за ўдзел у патрыятычных выхаванні і далучэнне слухачоў да каштоўнасцей традыцыйнай беларускай культуры;

Радзьковай Юліі Аляксандраўне, аўтару і вядучай праграмы на англійскай мове “Regular diplomacy” (“Народная дыпламатыя”) галоўнай дырэкцыі замежнага вяршання радыёстанцыі “Беларусь” за пашырэнне сусветнай інфармацыйнай прасторы аб Рэспубліцы Беларусь і развіццё міжкультурнага дыялогу;

Шаўчэнка Тамары Іванаўне, пазаштатнаму карэспандэнту газеты “Сцяг Кастрычніка” Дзяржынскага раёна і газеты “Наша жыццё” Мінскага раёна (г.п. Фаніпаль Дзяржынскага раёна Мінскай вобласці) за серыю артыкулаў аб лёсах людзей розных нацыянальнасцей;

Шафран Галіне Віктараўне, намесніку рэдактара раённай газеты “Драгічынскі веснік” Брэс-

цкай вобласці за стварэнне аўтарскай рубрыкі “Беларусь — наш агульны дом” і серыю артыкулаў;

Аўрынскай Алене, заслужанаму работніку культуры БССР за артыкул “Сповідзь праз паўтара стагоддзя” ў часопісе “Беларуская думка” за лістапад 2005 года;

Ермаковай Таццяне Мікалаеўне, карэспандэнту абласной газеты “Гомельская праўда” за артыкул “Адзельнінскія горы” (аб дагэстанскай сям’і Гамідавых).

Падзячныя пісьмы Камітэта па справах рэлігій і нацыянальнасцей пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь за далучэнне грамадзян да духоўных каштоўнасцей і асвячэнне дзейнасці рэлігійных абшчын розных канфесій дасланы:

Радкевічу Аляксандру Міхайлавічу, аўтару і рэжысёру выпуску тэлевізійнай праграмы “Паэты за круглым сталом” тэлекампаніі “СКИФ” па тэме “Рэлігійныя матывы ў паэзіі”, горад Полацк Віцебскай вобласці;

творчаму калектыву стваральнікаў праграмы “І муры распяваюць” тэлекампаніі “СКИФ”, горад Полацк Віцебскай вобласці; калектыву стваральнікаў праграмы “Праваслаўны веснік” УЧП “Тэлевізійная кампанія “Квант”, горад Полацк Віцебскай вобласці;

Канапацкай Таццяне Васільеўне, журналісту раённай газеты “Лунінецкія навіны” Брэсцкай вобласці;

рэдакцыю раённай газеты “Браслаўская звязда” Віцебскай вобласці;

рэдакцыю газеты “Светлы шлях” Смаргонскага раёна Гродзенскай вобласці;

рэдакцыю газеты “Воранаўская газета” Гродзенскай вобласці.

Узнагароджанне пераможцаў конкурсу адбылося ў рамках заключных мерапрыемстваў VI Усебеларускага фестывалю нацыянальных культур 2 чэрвеня 2006 года ў Гродне, а таксама ў Камітэце па справах рэлігій і нацыянальнасцей.

Україна
Акушка Анатоль

Акушка Анатоль Вацлававіч
(21.03.1942, мястэчка Лужкі Мёрскага раёна, Віцебскай вобласці — 01.07.2005,

Данецк, Украіна), заслужаны работнік сферы паслуг Украіны, Ганаровы Консул Рэспублікі Беларусь ва Усходніх абласцях Украіны, грамадскі дзеяч Украіны, дэпутат Данецкага гарсавета (звыш 14 гадоў), вядомы бізнесмен, старшыня Праўлення Данецкай абласной грамадскай арганізацыі “Культурна-асветніцкае таварыства “Неман”. (2000-2005), віцэ-прэзідэнт Усеўкраінскага Саюза беларусаў ва Украіне (да 2005 года).

Анатоль Акушка вучыўся ў Лужскай сярэдняй школе (1951 — 1956). Пасля разам з роднымі пераехаў у горад Паставы, дзе скончыў школу і рамеснае вучылішча. У 1960 годзе пераехаў да сястры ў горад Дзяржынск Данецкай вобласці і там працаваў на падземных работах на шахце “Паўночная”. Праходзіў службу ў радах Савецкай Арміі (1961 — 1964). Дэмабілізаваўшыся з арміі, працаваў у Пастаўскім райвыканкам на пасадзе інжынера-інспектара па бытавому абслугоўванню. Потым зноў пераехаў у Данецкую вобласць і працаваў там на шахтах горнарабочым, адначасова вучыўся ў Данецкім політэхнічным інстытуце. У 1967 годзе перавёўся на вучобу ў Данецкі дзяржаўны ўніверсітэт эканомікі і гандлю. Адначасова працаваў ў абласным аб’яднанні фірмы “Мэбля”. У 1972 годзе, пасля заканчэння ўніверсітэта, Анатоля Вацлававіча прызначылі намеснікам упраўляючага Данецкай базы “Украталантарэя”. Дырэктар абласнога аб’яднання “Абук” (1976 — 1987). У 1987 годзе прызначаны першым намеснікам начальніка абласнога Упраўлення гандлю Данецкага аблвыканкама. У 1989 годзе выбраны на пасаду Генеральнага дырэктара абласнога аб’яднання “Фірма Мэбля”.

У 1995 — 1996 гадах працаваў намеснікам старшыні Данецкай абласной Адміністрацыі, адначасова займаў пасаду старшыні Назіральнага савета фірмы “Мэбля”. У 1996 годзе атрымаў дыплом магістра эканомікі і вярнуўся на пасаду генеральнага дырэктара АТ “Фірма Мэбля”, дзе і працаваў да апошніх дзён свайго жыцця.

Анатоль Вацлававіч Акушка быў чалавекам з неутаймаванай энергіяй і высокім інтэлектам, заўсёды займаў актыўную жыццёвую пазіцыю: у 2000 годзе арганізаваў і ўзначаліў Данецкую абласную грамадскую арганізацыю “Культурна-асветніцкае таварыства беларусаў “Неман” і садзейнічаў стварэнню 11 рэгіянальных структурных падраздзяленняў у многіх гарадах вобласці. Вядомы грамадскі дзеяч Украіны, ён да апошніх дзён жыцця быў віцэ-прэзідэнтам Усеўкраінскага Саюза беларусаў ва Украіне. Выбіраўся дэпутатам Данецкага гарадскога Савета звыш 14 гадоў. Анатолям Вацлававічам шмат зроблена па ўстанаўленню і развіццю гандлёва-эканамічных і сяброўскіх сувязей паміж Украінай і Рэспублікай Беларусь.

За вялікі ўклад у развіццё ган-

длёва-эканамічных і культурных сувязей паміж Украінай і Беларуссю, актыўную грамадскую дзейнасць 28 мая 2003 А.Акушка быў прызначаны Ганаровым консулам Рэспублікі Беларусь ва Усходніх абласцях Украіны.

Узнагароджаны арднамі “Знак Пашаны”, “За працоўныя заслугі”, залатым медалём “За эфектыўнае кіраванне”. У 2004 годзе — пераможца ў намінацыі “Чалавек 2004 года ў сферы гандлю”.

Распачатае нашым суайчыннікам не загінула, яго пераемнікам стаў сын — Артур Анатольевіч Акушка.

Наталля ТАКТАСУНАВА.

Ваўчок Іван

Ваўчок Іван Пятровіч
(07.02.1935, вёска Півашы Салігорскага раёна Мінскай вобласці), вучоны-тэхнік, доктар тэхнічных навук, прафесар

(1979), заадчык кафедры тэхналогіі металаў Запарожскага нацыянальнага тэхнічнага ўніверсітэта (з 1980), заслужаны дзеяч навукі і тэхнікі Украіны. Акадэмік АН вышэйшай школы Украіны (1995).

І. Ваўчок нарадзіўся ў беднай сялянскай сям’і. Бацька, Пётр Ваўчок, скончыў толькі два класы, а маці — курсы па ліквідацыі непісьменнасці. Але бацька старанна вихоўваў у сваіх дзяцей любоў да ведаў. Таму Івана, калі ён пайшоў у першы клас, адразу перавялі ў другі. Для атрымання далейшай адукацыі І. Ваўчок паступіў у Мінскі аўтамеханічны тэхнікум, які скончыў у 1954 годзе. Пасля яго заканчэння накіраваны на работу на Віцебскі станкабудаўнічы завод. У 1954-1957 гадах служыў у радах Савецкай Арміі. Пасля дэмабілізацыі паступіў у Беларускі політэхнічны інстытут па спецыяльнасці ліцейная вытворчасць. З 1958 года пачаў займацца навукай — паралельна з вучобай працаваў лабарантам на кафедры ліцейнай вытворчасці. Пад кіраўніцтвам дацэнта В. Грынберга выканаў сем лабараторных работ, напісаў да іх метадычныя ўказанні, зрабіў сваімі рукамі абсталяванне. Затым пад кіраўніцтвам дацэнта І. Зайгерава стварыў лабараторыю механізацыі і аўтаматызацыі ліцейнай вытворчасці. Пераехаўшы ва Украіну, вучыўся ў Запарожскім машынабудаўнічым інстытуце, які скончыў з чырвоным дыпломам (1962). Абараніў кандыдацкую дысертацыю (1966). Праз год І. Ваўчка прызначылі кіраўніком галіновай навукова-даследчай лабараторыі зносастойкіх і халадастойкіх сталей і сплаваў, якая абслугоўвала машынабудаўнічыя заводы і рамонтныя базы каляровай металургіі практычна на ўсёй тэрыторыі Савецкага Саюза. Лабараторыя лічылася лепшай як у Мінкаляровамце, так і ў Міністэрстве адукацыі Украіны. У 1979 годзе І. Ваўчок абараніў доктарскую дысертацыю на тэму: “Неметалічныя ўключэнні і разбурэнне літой сталі”, дзе ўпершыню былі прапанаваны новыя метады ацэнкі ў працэсе разбурэння літой сталі, што значна аблегчыла распрацоўку новых яе марак.

Разам з педагогічнай работай Іван Пятровіч працягвае займацца навуковай дзейнасцю. Кафедра,

якой ён кіруе, праводзіць сумесныя навукова-даследчыя работы, у тым ліку з ВНУ Беларусі (Беларускі дзяржаўны тэхналагічны ўніверсітэт) і Польшчы (Кракаўская горна-металургічная акадэмія). Выконваюцца таксама сумесныя навукова-даследчыя работы з НДУ АН Украіны.

Грамадскай работай І. Ваўчок пачаў займацца яшчэ ў час вучобы ў інстытуце. У Запарожжы — член парткома, потым вучоны сакратар савета па абароне дысертацый. Курываваў падрыхтоўку навукова-педагагічных кадраў. Як дэпутат абласнога савета народных дэпутатаў і спецыяліст у галіне металургіі займаўся экалагічнымі праблемамі Украіны. У 1988 годзе быў дэлегатам Усесаюзнага з’езду працаўнікоў народнай адукацыі.

Як патрыёт свайго радзімы Іван Пятровіч не змог абыяка адносіцца да адраджэння нацыянальных культур. Таму ўзначаліў першае на запарожскай зямлі культурнае таварыства найменшасцей — Таварыства беларускай мовы і культуры імя М. Багдановіча.

Наш суайчыннік жанаты, жонка, Жана Ваўчак, жыве і працуе ва Украіне.

Наталля ТАКТАСУНАВА.

Да ведама нашых суайчыннікаў з памежных краін

Рэдакцыяй газеты “Голас Радзімы” пры падтрымцы Камітэта па справах рэлігіі і нацыянальнасцей створаны часовы навукова-вытворчы калектыў па падрыхтоўцы і выданні другога, істотна дапоўненага і ўдакладненага энцыклапедычнага даведніка “Беларусы ў ўраджэнцы Беларусі ў памежных краінах”. У параўнанні з першым выданнем (Мінск, 2000) ён павялічыў прыкладна на 500 персаналію. У даведнік увайдзюць таксама звесткі пра суполкі нашых суайчыннікаў, іх выданні і г.д., якія з’явіліся пасля 2000 года. Больш падрабязная памятка для патэнцыяльных аўтараў будзе змешчана ў адным з бліжэйшых нумароў.

Акушка Артур

Акушка Артур Анатольевіч
(20.05.1971, Данецк, Украіна), беларус, педагог-псіхолог, эканаміст, бізнесмен. Грамадскі дзеяч Украіны,

Старшыня Праўлення Данецкай абласной грамадскай арганізацыі “Культурна-асветніцкае таварыства беларусаў “Неман”.

Артур Акушка нарадзіўся ў Данецку ў беларускай сям’і Акушкі Анатоля Вацлававіча, вядомага ва Украіне бізнесмена і грамадскага дзеяча. У 1992 годзе скончыў Данецкае вышэйшае ваенна-педагагічнае вучылішча па спецыяльнасці сацыяльны псіхолог-педагог. Працаваў дырэктарам сумеснага прадпрыемства “Окміфур” (1992 — 1994). З 1994 года працуе намеснікам генеральнага дырэктара акцыянернага таварыства “Фірма Мэбля”, а з 2005 года — яго генеральным дырэктарам. У 1996 годзе скончыў Данецкі дзяржаўны ўніверсітэт па спецыяльнасці “Эканоміка і кіраван-

не вытворчасцю”.

Артур Акушка актыўны ўдзельнік Данецкай абласной грамадскай арганізацыі беларусаў. Унёс значны ўклад у згуртаванне беларусаў на Данеччыне. З 2000 года з’яўляецца актыўным сябрам, а з ліпеня 2005 года выбраны старшынёй праўлення Данецкай абласной грамадскай арганізацыі беларусаў “Культурна-асветніцкага таварыства “Неман”. Дзякуючы аптымізму, актыўнай жыццёвай пазіцыі і энергіі Артур Анатольевіч дастойна працягвае дзейнасць, распачаў яго бацькам Анатолям Вацлававічам. Ён зберагае духоўную цэласнасць таварыства беларусаў Данеччыны. Наш суайчыннік шмат робіць для развіцця гандлёвых і культурных адносін Данеччыны з Рэспублікай Беларусь.

Па ініцыятыве і пры актыўным удзеле А.Акушкі адчынены і абсталяваны культурны цэнтр таварыства беларусаў “Неман”. Выдадзены кнігі аб ветэранах Вялікай Айчыннай вайны “Ніхто не забыты, нішто не забыта”, праведзена першая ва Украіне акцыя — міжнародны прабег “Па месцах баявой славы” (Данецк — Мінск). Напрыканцы 2005 года ў рамках правядзення Усеўкраінскага форуму “Всі ми діти твої, Украіно” вакальны калектыў “Палессе” таварыства “Неман” стаў яго дыпламантам, прыняў удзел у гала-канцэрце ў Кіеве.

За прафесійныя дасягненні Асацыяцыяй дзелавых колаў Украіны А.Акушка адзначаны міжнароднай узнагародай “Лаўры славы”.

Наш суайчыннік жанаты, мае сына.

Наталля ТАКТАСУНАВА.

Расія
МУХІН Уладзімір

Мухін Уладзімір Андрэевіч (23.06.1940, г.п. Смілавічы Чэрвеньскага р-на Мінскай вобл.), паэт, сябар Саюза пісьменнікаў Расіі (1995).

Нарадзіўся У. Мухін у сям’і афіцэра Чырвонай Арміі. Тры гады знаходзіўся разам з маці на тэрыторыі, акупіраванай нацыстамі. У школу пайшоў у 1947 годзе, у 17 гадоў пачаў працаваць. Служыў у арміі, скончыў школу авіяцыйных механікаў. Затым служыў у ракетных войсках. Службу закончыў у 1962 годзе на ракетадrome “Плісецк”. Ездзіў па новабудулях, працаваў у металургіі, нафтавай прамысловасці, спазнаў смак шахцёрскага хлеба. У 1971 годзе жыццёвы шлях прывялі У. Мухіна ў Якуцію, на будаўніцтва БАМа. Адзін са старажылаў, першабудаўнікоў Нерунгры. Працаваў там электрыкам.

Вершы У. Мухін пачаў пісаць яшчэ ў час службы ў арміі. Друкаваўся ў перыядычных выданнях ва Украіне, Казахстане, Узбекістане. Вялікі падборкі вершаў змешчаны ў рускіх зборніках “Залатое звяно” (М., 1982), “Нерунгрынскае прыцягненне” (Якуцк, 1983), “Пульс Нерунгры” (Якуцк, 1992), “Пад Палярнай Зоркай” (Якуцк, 2000), часопісе “Полярная Звезда”.

Алесь БАРКОУСКІ (Якуцк).

КАСОВІЧ Пётр

Касовіч Пётр Самсонавіч (16.09.1862, Горкі, Магілёўскай губ., цяпер вобл. — 13.08.1915, Пецярбург), фізіялаг раслін, глебазнавец, педагог, прафесар.

У 1887 годзе П. Касовіч скончыў прыродазнаўчае аддзяленне фізіка-матэматычнага факультэта Маскоўскага ўніверсітэта, а затым

Пятроўскую (цяпер Ціміразеўскую) сельскагаспадарчую акадэмію, дзе яго настаўнікамі былі І. Сцебут і К. Ціміразеў, і быў пакінуты пры акадэміі на тры гады стыпендыятам на кафедры земляробства. З 1891 года прыват-дацэнт Маскоўскага ўніверсітэта. Удасканальваў веды ў 1892-1894 гадах у навуковых установах Германіі (Сельскагаспадарчая лабараторыя А. Коха, Гётынген), Францыі (Пастэраўскі інстытут, Парыж), а таксама Галандыі і Бельгіі. З 1894 года прафесар кафедры глебазнаўства ў Пецярбургскім лясным інстытуце. З 1905 да 1911 года (з невялікім перапынкам) з’яўляўся выбарным дырэктарам гэтага інстытута. З 1895 года член Вучонага камітэта Міністэрства народнай асветы, з 1897 года член Вучонага камітэта Міністэрства земляробства і дзяржаўнай маёмасці. Загадваў Сельскагаспадарчай хімічнай лабараторыі пры гэтым міністэрстве, арганізаваў там вялікую лабараторыю па даследаванні глеб.

Асноўныя навуковыя працы П. Касовіча датычацца фізіялогіі раслін. Яго першае навуковае даследаванне “Паходжанне азоту ў раслінах” было выканана яшчэ ў студэнцкія гады ў Маскоўскім ўніверсітэце і адзначана залатым медалём. Блізкай па тэме была і яго магістарская дысертацыя “Да пытання аб засваенні раслінамі свабоднага азоту” (1895). Ён з’яўляецца аўтарам кнігі “Асновы вучэння пра глебу” (1911) і “Кароткі курс агульнага глебазнаўства (1912). Заснаваў у 1900 годзе “Журнал опытной агрономии”, у якім змясціў шэраг прац па батаніцы, глебазнаўству, аграноміі.

Во́льга ГАПОНЕНКА.

Польшча
Аляксінскі
Францішак Ксаверы

Аляксінскі Францішак Ксаверы
(1758, в. Андронава Брэсцкага павета, цяпер Кобрынскі раён Брэсцкай вобласці. — 1826, Плоцк, цяпер Польшча), мастак, дзяржаўны дзеяч.

Пачатковую адукацыю Ф. Аляксінскі атрымаў у Вільні. Спецыяльнай мастацкай адукацыі не меў. Да 1793 года быў на вайскавай службе, некаторы час служыў у гвардыі пры каралеўскім замку ў Варшаве. У гэты перыяд прывяліся яго мастацкія здольнасці, былі зроблены першыя мініяцюрыныя работы. Пасля адстаўкі жыў у Вільні. Маляваў акварэлі, пісаў мініяцюры. Але маляванне не магло забяспечыць яму трывалага матэрыяльнага становішча, таму ў 1814 годзе Ф. Аляксінскі пераехаў у Варшаву і паступіў на дзяржаўную службу, быў акружным камісарам некалькіх ваяводстваў, памочнікам інспектара нацыянальных нетраў і лясоў Польшчы.

Ф. Аляксінскі — аўтар мініяцюрных партрэтаў знакамітых асоб: Тадэвуша Касцюшкі, князя Юзафа Панятоўскага, генерала Яна Дамброўскага, цара Аляксандра I, палітычнага і дзяржаўнага дзеяча Вялікага княства Літоўскага Іахіма Храптовіча і іншых. Карціны нашага суайчынніка захоўваюцца сёння ў Нацыянальным музеі ў Варшаве. Сярод іх — партрэт Станіслава Косткі Краёўскага (каля 1794), Юліяна Урсына Нямцэвіча (1794), “Жанчына ў чалме” (каля 1795). Свае працы Ф. Аляксінскі падпісваў крыптанімам F.J. Паспяхова ўдзельнічаў у выстаўцы 1823 года ў Варшаве.

Во́льга ГАПОНЕНКА.

*Глыбокашаноўная спадарыня Наталля Салук!
Прапаную Вашай увазе наведу "Прыпяцкі пясок". Калі яна
Вам спадабаецца, можа яе выкарыстаць.
Шчыра дзякую Вам за добразычлівую ўвагу і жадаю добрага
здароўя і невычэрпнай энергіі на тую вялікую справу, якой Вы
прысвяцілі сваё жыццё.
Застаюся Ваш,*

Цімох ЛІЯКУМОВІЧ.

Цімох ЛІЯКУМОВІЧ (Чыкага, ЗША)

Прыпяцкі пясок

Маё пасляваеннае дзяцінства прайшло ў Мазыры. Хаця горад у той час быў сталіцай Палескай вобласці, але, бадай, нічым не адрозніваўся ад раённых цэнтраў і мястэчак Беларусі. Хіба што размяшчаўся на ўзгорках, якія мазыране па-іншаму не называлі як велічным словам "горы", хаця гэтыя прыгоркі і прычынлялі гараджанам немалыя турботы, асабліва ў зімовы час, калі даводзілася па-акрабавачнаму караскацца па абмерзлых схілах.

Але апроч узвышэнняў была яшчэ адна незвычайнасць у Мазыры — прыгажуня Прыпяць, на правым беразе якой і раскінуліся ягоныя вулачкі і завулкі. Рака апетая Якубам Коласам. Рака, што нясе свае воды, нібы ў зачараваным сне. Яна і надавала гораду асаблівую прыгажосць і прыгажосць. Мазыране ганарыліся ёю. І трэба прызнацца, было чым. Невыпадкова ж Мазыр называюць "беларускай Швейцарыяй".

На беразе Прыпяці раскінуўся маляўнічы парк. Велічныя ліпы, якія пазней пазносілі пры рэканструкцыі, у час майго дзяцінства, быццам вартавыя, ахоўвалі паркавую цішыню і ўтульнасць. Драўляныя прыступкі спускаліся да самай ракі. Тут жа, дзесьці пасярэдзіне, была невялікая плячоўка, па баках аздобленая драўлянымі лаўкамі. З гэтага месца мазыране любілі наглядзець за сваёй прыгажуняй.

А прыгожай Прыпяць была ў лобны час. Плыла быццам у зачараваным сне толькі ў летнюю пару, гойдаючы на сваіх хвалях невялікія пароходзікі, кацяркы, баржы з вуглём, цэглай, пяском і іншымі будаўнічымі матэрыяламі. Палескія адборныя бярвенны ўрачыста калыхаліся на вадзе шматлікімі плыткамі. У той пасляваенны час рака несла свае хвалі з прыгожымі гонарам, велічна і ўрачыста, быццам ведала сваю сапраўдную неацэнную паслугу людзям, сваю важную працоўную ролю, якую адыгрывала ў аднаўленні парашанай вайной народнай гаспадаркі.

Зусім іншай была Прыпяць у зімовы час. Маразы моцна закоўвалі яе воды. Здавалася, што рака адпачывала пасля напружанай летняй працы у часы навігацыі. У пару лёдаставу наладжваліся на рацэ самаробныя каткі на радасць дзецям і падлеткам, і малодшыя мазыране маглі коўзацца доўгімі гадзінамі. Хапала месца і лыжнікам. Аматыры пешаходнага шпашыру маглі пешшу, проста, як гаворыцца, "на сваіх дваіх", прагульвацца з аднаго на другі бок, і ніякіх мастоў для гэтага не прапавалася.

Сапраўдны ж свой нораў, сваю волатную дужасць Прыпяць выяўляла вясной. Яна з грукатам узрывава лаёд, які ўсю зіму сіскаў яе ў трывалых абдымках, рашуча скідвала яго са сваіх плячэй, і з неярліваасцю, і трэскам, з магутнай сілай несла лідзіны далей, падштурхоўваючы крыгу за крыгай, іншы раз з такой нястрыманасцю, што яны наляталі адна на адну, і крышлілі самі сябе, а іншыя крыгі ставіла тырчком, быццам жадала падштурхнуць іх бліжэй да сонца, каб яны хутчэй расплавіліся. Крыгаход быў

дзівосным відовішчам. Прырода ўвачавідкі сведчыла аб сваёй сіле, а Прыпяць аб сваёй непакорнасці.

А як, бывала, разлівалася Прыпяць! Вокам нельга было акінуць яе водных прастораў. У павадку яна злівалася ў адзінае са сваёй старыцай Мярлявіцай і дасягала аж вёскі Баравікі. З гарадскога парку не было відаць яе процілеглага берага.

Але, каб убачыць ва ўсёй сваёй красе паводку шырокага прыпяцкага разліву, я падмаўся на "гару" да бабулі з дзядулем. Іх невялічкі драўляны домік, бадай, быў самай высокай кропкай на мазырскіх узгорках. Невыпадкова адразу пасля вызвалення горада ад фашысцкіх захопнікаў побач з ім усталявалася наша зенітная батарэя. Відаць, з гэтага мазырскага "пупка" было бліжэй да неба, чым з іншых пунктаў, і лягчэй збіць нямецкага паветранага сцяргятніка, калі ён яшчэ асмельваўся ўзняцца ў паветра і памкнуцца бамбіць і без таго разбураўня гаррады і вёскі, каб перашкодзіць пераможнаму наступу саветскіх войскаў.

З бабульчынага падворку было далёка відаць. І цэнтр горада адсюль глядзеўся як на далоні — з правага боку, а злева — далёкі Пхоў, а прама — вясновае прыпяцкае мора. Вада, вада, вада... Да самага гарызонту. Толькі кусты тырчэлі з вады на тым месцы, дзе звычайна быў левы бераг ракі.

Цяпер ужо няма бабулінай хаткі, ды і "гару", дзе раней праходзіла драўляная вулачка Рамашоў Роў, напалову знеслі моцныя бульдозеры, а арэніцям для тых, хто з боку Калінкавіч накіроўваецца ў Мазыр, служыць ужо шматпавярховы будынак інтэрната Мазырскага педагогічнага ўніверсітэта, дарэчы, пабудаванага дзесьці за якую сотню метраў ад былой бабулінай хаткі.

Калі ж Прыпяць уваходзіла ў сваю каляю і прыгравала сонейка, надыходзіў купальны сезон, цэнтрам якога з'яўляўся яе левы бераг.

Правы ж, гарадскі, ля парку і з ягоных бакоў, не быў прыстасаваны для плячоў. Не тое — левы. На ім і быў гарадскі пляж. У летні час ён з'яўляўся любімым месцам адпачынку мазыран. Гараджане сведчылі, што адпачываць на Прыпяці прыязджала амаль "паў-Ленінград". Так яно было ці не — упэўнена не магу сказаць, але тое, што цяжка бывала адшукаць сабе месца ад самага моста да той жа Мярлявіцы, сведчыць магу. Бераг аказваўся густа ўсланы цэламі, амаль не адрозніваўся ад еўпатарыйскага, дзе ў купальны сезон няма дзе яблыку ўпасці.

Я і мае браты не хутка адчулі на сабе ласкавую і голячую сілу прыпяцкіх хваляў. Маці на рабоце і ёй некалі было вясці нас на пляж. Самім жа нам вельмі строга было загадана: на раку — ні нагой! Маці баялася, каб мы не патанулі:

— Не для таго я мыкалася з вамі ўвесь ваенны час, ратавала вас ад фашыстаў, пакутвала ў эвакуацыі, каб вы тут у рэчцы ўтапіліся!

На мяне дык і ўвогуле цыкала:

— Мала табе выбуху супрацьтанкавага снараду, які цябе ўсяго пакалечыў, дык яшчэ не хапала пасля ўсяго вады захлынуцца. На раку — ні нагой!

Даводзілася слухацца маці. І так на яе долю шмат хапіла гора: у 22 гады засталася адна з трьмя дзецьмі на руках — адзін менш другога, вытрывала нечуванна цяжасці эвакуацыі і пасля яе ледзь канцы з канцамі зводзіць, каб нас паставіць на ногі! Стараліся, як маглі, не засмучаць яе.

Прызнацца, былі і іншыя прычыны, якія затрымлівалі наш поход на прыпяцкі пляж. Каб перабрацца на левы бераг, неабходна было мець рубель. Ды за рубель трэба было вараць назад. Інакш лодачкі не перавязе. А дзе ўзяць гэты рубель, калі яго часта нават на хлеб надзены не хапала? Праўда, у нядзельныя дні працаваў дзяржаўны кацярок, і

перавоз на ім быў больш танным, чым на прыватнай лодцы. Але ж і на яго не было капейчыны. Ды і чарга збіралася такая доўгая, што даводзілася чакаць гадзіну, а то і больш, каб апынуцца на тым жаданым перагружаным прыпяцкім "караблі".

Была іншая магчымасць апынуцца на левым беразе ракі. Праз мост. Але мы жылі на процілеглым канцы горада. Адлегласць не блізкая, хаця ў дзіцячым узросце ніякая аддаленасць не перашкода. Але тады над Прыпяцю ўзвышаўся не сённяшні мост прыгажун, а стары, сабраны

салдатамі-пантоннікамі, развадны мост. Сярод дня ён адчыняўся, быццам вароты, на працяглы час, каб прапусціць пароходы і баржы. І папасці з аднаго берага на другі было сапраўднай праблемай. Чакалі машыны, фурманкі... І наша доўгая адсутнасць была б хутка заўважана маці.

Усё ж, нягледзячы на ўсе гэтыя прычыны, мы выйшлі з падпарадкавання маці. Сябрукі кіпілі з нас: "Мамчыны сынікі. Бач, маці слухаюцца. Нам і маці, і бацька не дазваляюць, але мы ўсё роўна на рэчку ўцякаем. Кожны дзень на рэчку купаемся. Мяч і ўвечары можна паганяць".

І нарэшце спакуса акунуцца ў прыпяцкія хвалі перамагла. І ў адзін з ліпенскіх дзён разам з суседскімі хлопчыкамі дзужна пакрочылі да Прыпяці, паспелі прайсці праз мост да таго, як яго развалі, і апынуліся сярод адпачываючых. Знайшлі свабоднае месца, скінулі свае кашулі і штонікі — і бухнулі ў прыпяцкія хвалі.

Нельга перадаць словамі тую асалоду, якую мы адчулі ў летнюю гарачыню, ды і пасля няблізкай дарогі, у прыпяцкай вадзе. Яна адразу зняла стому, лашчыла цела, бадзёрыла, быццам напаяла яго жыватворнай сілай.

Пасля вады прыняў у свае абдымкі прыпяцкі пясок. Быў ён цёплы, пяшчотна-ласкавы. Ён цешыў вока прывабнай жаўцізнай. Крупінікі яго здаваліся маленькімі сонейкамі, якія сагравалі ўсю істоту. Калі выцягнуліся на ім — адчулі цяпло сонца і зямлі. Гэта было выключна казачнае адчуванне.

Няцяжка здагадацца, што зведзены невядомую да гэтага часу асалоду, мы імкнуліся ўпотай ад маці пры першай жа магчымасці апынуцца на пляжы.

Мы маглі гадзінамі ляжаць на цёплым зярністым пяску, падставішы сонцу спіну ці твар, глядзець у

бяздоннае блакітнае неба, сачыць за перамяшчэннем лёгкіх мудрагелістых воблачкаў, якія прымалі вобразы то жывёлін, то раслін, і марыць пра будучае. То проста з прыемнасцю прыслухоўваліся да гоману прыбярэжнага вербняку, калі лёгкі ветрык гойдаў ягоныя галінкі, ці да шэпту прыпяцкіх хваляў, якія лашчыліся ля ног.

Пясок галубіў і цешыў нас. Мы любілі набраць яго ў жменьку і потым высыпаць танюсенькім струменчыкам, спаборнічаючы, у каго з нас атрымаецца вышэйшая горка, у каго яна прастаяць больш часу...

То засыпалі адзін аднаго гэтым сонечным пяском так, што на паверхні заставаўся толькі твар. І так прыемна было ляжаць у асвяжальнай пясковай ванне.

А то выскачыць з вады, знайсці месца, на якое яшчэ ў гэты дзень не ступіла чалавечая нага, і адчуць прыемна-апякальны гарачы пясок ступнямі, калі здавалася, што трапіў на распаленую бляху, і хутка пераскокваць з аднаго месца на іншае.

Калі ж уволю накупаліся, наскаліся і наляжаліся, апускаліся да самай ракі, дзе быў мокры пясок і пачыналі будаваць з яго казачныя палацы і крэпасці. А то і цэлыя вуліцы.

Мы неаднараза чулі ад адпачываючых, мабыць, ад прыезджых ленынградцаў:

— Які тут цудоўны пясок. Лекавы пясок. Відаць, такога няма нідзе.

Нам здзіўна было гэта чуць. Думалася, што незвычайна выключна знайшлі яны ў мазырскім пяску. Пясок як пясок! Пясок усюды будзе пяском, і што толькі гэтыя прыезджыя выдумляюць? Такой думкі я прытрымліваўся доўгі час, але неўзабаве ўпэўніўся, што тыя, хто з непадробным захапленнем ставіліся да прыпяцкага пяску, мелі рацыю...

Жыццё ёсць жыццё. Вучоба ў вышэйшай навучальнай установе, потым праца прымуслілі пакінуць Мазыр. Пакуль жывая была маці, я кожнае лета пры ўсёй сваёй занятасці знаходзіў час, каб наведаць яе, а заадно паваліцца і пагрэцца на прыпяцкім пяскоўку, а прыпяцкія хвалі, здавалася, здымалі ўсе адмоўныя эмоцыі, усё дурнараднае, што начаплялася за мінулы год. Прыпяць узнімала настрой, садзейнічала таму, каб лепш убачыць у жыцці ўсё дадатнае і здаровае розумам пераканацца, што добрых людзей у свеце ўсё-такі больш, чым дурных.

Спадаліся Прыпяць і яе пясчаныя берагі маім сынам. Хлопчыкі таксама з неярліваасцю чакалі лета, радаваліся наведванню бабулі і дурэлі на прыпяцкім пяску.

Упершыню я не пазнаў сваю Прыпяць улетку 1986 года. Адрозніваўся тым, у чым справа. Разгублена глядзеў на пяшчаны левы бераг ракі. Стаяла ліпенская гарачыня, але супрацьлеглы бераг быў абсалютна пусты. Ніводнага чалавека! Гэта было здзіўна і незвычайна. Паранейшаму над пясчаным берагам схіляліся кусты вербалозу, але яны выглядалі сумнымі, сіратлівымі і

журботнымі. Блішчэў на сонцы жоўты — надзвычай жоўты — пясок, але ён быў цнатліва некрунтым. Бадай, глядзячы на пусты прыпяцкі бераг, я ўпершыню спаўна адчуў туго вялікую бяду, якую чарнобыльскі выбух прынёс роднай зямлі. Здавалася, што Прыпяць спруцяне-ла. Здавалася, што рака маркоцілася і журылася аб тым, што здарылася і ніяк не магла зразумець, чаму апусцелі яе берагі. Амаль у маіх ног скардзіліся яе хвалі і быццам пыталіся: “Што здарылася?.. Што здарылася?.. Не разумею, чаму людзі адракліся ад мяне”.

Што я мог ёй адказаць? Чым мог суцешыць? Я сумна схіліў перад ёй сваю галаву...

І хаця мазыране сцвярджалі, што чарнобыльская злавесная хваля прайшла міма іх, а вось суседнія Калінкавічы накрыла, а ў Калінкавічах заяўлялі, што Мазыр трапіў пад чарнобыльскае воблака, якое пранеслася міма іх, але загарыць і купацца на Прыпяці ніхто не рашаўся. Асірацела прыязная да чалавека, працавітая і велічная рака...

Я ж паступова ўп’яўняўся, што на самай справе нідзе ў свеце няма такога цудадзейнага рачнога пяску, як на Прыпяці. І ўжо на ўсё жыццё застаўся перакананы ў гэтым...

Мяркуюць самі. Мне вельмі хацелася пабываць на моры, пабачыць гэта цуда прыроды. І хаця я працаваў настаўнікам, а жонка ўрачом, зарплата была настолькі нізкай, што дазволіць сабе такую раскошу, як адпачынак на моры, доўгі час не магло. Спадзяваюцца ж на прафсаюзныя пупцёўкі, хаця мяне добрасумленна плацілі ўзносы, не даводзілася: у прафсаюзных чыноўнікаў заўсёды знаходзіліся больш патрэбныя для іх людзі, якіх яны адпраўлялі штгогод адпачываць на поўдзень. Дзе там было настаўніку ці ўрачу атрымаць пупцёўку! Нарэшце, усё-такі з жонкай наскраблі патрэбную суму і разам з хлопчыкамі дазволілі сабе пабачыць поўдзень “дзікунамі”, г. зн. без пупцёвак.

Параіліся з тымі, хто неаднаразова ўжо бываў на поўдні, куды лепш накіравацца. Нам параілі, калі хочаце пабачыць сапраўдны Крым, язджайце ў Алупку. Там і мора, там і горы. Адчуецца прыгажосць крымскага цудадзейнага паўвострава.

Так я ўбачыў упершыню мора. Яно пакінула вялікае ўражанне. Я палюбіў марскую стыхію, гордую і магутную. Штосьці ёсць у ёй вечнае, але ж ужо ў першы дзень, калі мы адправіліся на мора, а потым кожны раз, прыходзячы купацца, з удзячнасцю ўспаміналі родную Прыпяць і яе залаціста-сонечны пясок.

Алупкінскі бераг аказаўся камяністым. Ляжача на яго камянях было неспадручна. Патрэбны быў спецыяльны прыстасаваны тапчан. Мала таго, калі ўваходзілі ў мора, дык і ў ім былі велізарныя камяні. І мы ў першы ж дзень пазбавілі ногі. Іншыя адпачываючыя ўвогуле не ўтрымліваліся на нагах і набівалі сабе добрыя гузакі не толькі на нагах, але на руках і клубках. Вопытныя адпачываючыя са спачуваннем параілі навічкам: тут нельга басанож хадзіць па беразе і ўваходзіць у ваду. Можнае пакалечыцца. Трэба набыць гумавыя тапачкі. Яны перасцерагаюць ад падзення і ўдараў, у іх ногі адчуваюць добра камяністую глебу і не слізгочуць. Паслухаліся гэтай парады. І хаця асалода ад знаходжання на моры была вялікай, неаднаразова ўспаміналіся добразычлівыя прыпяцкія берагі...

А жыццё ішло сваёй калінай, дыктавала свае правільны. Давялося апы-

нуцца далёка-далёка ад Беларусі ў вядомым ва ўсім свеце вялікім амерыканскім горадзе Чыкага. Акрамя развітай прамысловасці, высачэнных небаскробаў, ён славіцца яшчэ і возерам Мічыган, вялікім, настолькі вялікім, што не акінуць вокам яго берагоў, і яно ўспрымаецца як сапраўднае мора. І сярод шматлікіх адметных мясцін горада жыхары з гонарам хваляцца сваімі пясчанымі пляжамі.

Прыехалі мы ў Чыкага зімой. Калі ж наступілі спякотныя дні, сталі збірацца на возера. Але суседзі нас ўтрымалі.

Ведаецца, у тутэйшым возеры заўсёды халодная вада. Купацца зможаце дзесьці толькі ў ліпені, калі яна трошкі нагрэецца. Яшчэ рана выбірацца на купанне ў ім.

Сапраўды, мічыганская вада і ў ліпені “кусалася”. Пляжы аказаліся шыкоўнымі, добра ўладкаванымі, асобныя нават з высланымі блакітнымі гумавымі дарожкамі для тых, хто хацеў спускацца да вады з камфортам. І пільнае дзяжурства на іх. І сапраўды пляжы аказаліся пясчанымі. Ды і пясок увогуле нядрэнны. Але якісьці цяжкаваты, з шэраватым адценнем. Нягледзячы на ўсю ягоную прыгажосць, адсутнічала ў ім тая сонечная жыўка, якой так цешыць прыпяцкі пясок, жыватворныя пясчынкі якога здаюцца маленькімі кропелькамі сонца...

Доўгі час добрыя людзі, былыя землякі, якія апынуліся па волі лёсу ў Ізраілі, клікалі ў госці пазнаёмца з асабістымі гэтай краіны. Ведаючы маё захапленне морам і прыпяцкім пяском, заманьвалі прыгажосцю Міжземнага мора і непамернымі плошчамі пясчаных пляжаў.

... І вось я стаю на беразе Міжземнага мора. За маёй спіной непаўторны Ашдод: “белы горад” — усе будынкі белага колеру. Яшчэ яны вабяць арыгінальнай архітэктурай. Панарама горада на фоне блакітнага неба ўспрымаецца белым лебедзем, які, здаецца, вось-вось уздымецца ў неба і паляціць гордай птушкай, здзіўляючы і вабячы сваім чароўным характам.

А перада мной шуміць Міжземнае мора. Яно кідаецца на бераг бурнымі хвалямі ў белае пене, і я яшчэ не разумею: ці яно вітае маё з’яўленне на ягоных берагах, ці, наадварот, хмурыцца і ўспрымае мяне як няпростага гасця.

Пад нагамі маімі пясок. Запрашаючы мяне ў госці не падманулі. Сапраўды, пляж гіганцкіх памераў... І зноў міжволі ўзнікае параўнанне з прыпяцкім пяском. І яно не на карысць міжземнаморскаму. Па-першае, ён саступае прыпяцкаму ў праманістасці. Па-другое, ён вельмі дробны. Больш нагадвае мукку, а не прыпяцкія сонечныя бісерныя крупіны.

Я стаю на беразе Міжземнага мора, стаю на яго шчодрым пясчаным беразе, а позірк накіроўваецца паверх магутных свавольна-гарэзлівых хваляў далей за гарызонт. І зноў я ў думках на прыпяцкім беразе — на беразе ракі майго маленства і юнацтва.

— Што там? — звяртаюся да Прыпяці. — Ці ажылі твае берагі? Ці зноў шматлюдна на іх? Ці знесла ты далёка ў мора і патопіла ў ім свой чарнобыльскі смутак і боль?.. Ці пашчасціць мне ў жыцці яшчэ калі-небудзь адчуць асалоду тваёй красы і наталіцца на тваім пясчаным беразе новымі сіламі для жыцця ў радасці ды душэўным спакой?

Сяргей КЛІМКОВІЧ:

“Сучасная літаратура нагадвае Інтэрнэт”

Сяргей Клімковіч малады пісьменнік — яму ўсяго 33. Худзенькі, невысокага росту, у акулярах... Ён падобны хутчэй на хлапчука, чым на сталага чалавека. Аднак Сяргей — аўтар некалькіх выдадзеных раманаў: “Цяжкія часы”, “Крок у бездань”, “Адзінота ў раі”, “Танцуе восень”. І яшчэ — уражваюць цудоўная мова, мудрасць, якой дыхае кожная старонка твораў. Чытачы ўжо запамнілі гэтае імя і пільна сочаць за навінкамі ад Клімковіча. У гэтым годзе выдавецтва “Кавалер” прэзентавала новую кнігу Сяргея Клімковіча “Тры радкі аб радасці, тры радкі аб суме” — так лірычна называецца яго раман. Нягледзячы на маладосць аўтара, гэта вельмі філасофічная кніга. Сёння з Сяргеем Клімковічам размаўляе журналіст Мікалай Лябедзік.

— Сяргей, вы пісалі кнігі ў перыяд службы ў войску, калі былі старшынёй роты, прапаршчыкам. Зараз старшы прапаршчык, супрацоўнік часопіса “Армія”. Як атрымоўваецца знайсці час для творчасці?

— Даводзілася працягваць цуды вынаходніцтва... У мяне было шмат перашкод. Аднак ваенная служба вучыць размяркоўваць час, і таму атрымліваецца сумяшчаць шмат спраў.

— Мінным летам вы паступілі ў Маскоўскі літаратурны інстытут імя А.М.Горкага. Навошта? Няўжо можна вывучыцца “на пісьменніку”? Лічу, не ў кожнага выкладчыка Літінстытута столькі надрукаваных раманаў...

— Вывучыцца “на пісьменніка” нельга. Але можна пашырыць гарызонты творчасці з дапамогай зносін, абмену вопытам. Ад таго, што чуе пісьменнік, што ён бачыць залежыць якасць вобразаў, іх жыццёвая дакладнасць. Меркаванне калег таксама шмат значыць для мяне, бо аўтар суб’ектыўны, яму цяжка зірнуць на свой твор з боку.

— Як вам удалося напісаць шэсць раманаў за такі кароткі час, усяго за тры гады, і гэта не лічачы аповесцей і апавяданняў? Ці маеце асаблівыя сакрэты?

— Я не стану гаварыць аб “сакрэтах вытворчасці” іншых пісьменнікаў, на то яны і сакрэты. Мой жа сакрэт просты — назіральнасць, разважанні і працаздольнасць. Неабходна працаваць, працаваць і працаваць, каб нешта атрымалася.

— Што значыць для вас поспех?

— Пра поспех або няўдачы, на мой погляд, гаварыць рана. Гэта па-першае. Па-другое, калі абмяркоўваць поспех як абстрактнае паняцце, то Марына Цвятаяева знайшла геніяльна простую формулу. Яна сказала: “Поспех — гэта паспець”. Паспець увасобіць задуманае, рэалізаваць бурлівыя ідэі,

знайсці ў хаосе гармонію і падарыць яе людзям. Поспех з апладыментамі, сафітамі і вітаннем на вуліцы — міраж. Хіба поспех вызначаецца гучнасцю ўсхваленняў або знеслаўленняў?

— У герояў вашых твораў станоўчыя і адмоўныя якасці перамешваюцца...

— Чалавечая сутнасць не складаецца толькі з чорнага або белага. Яна шматгранная, поўная паўтонаў. У адной сітуацыі чалавек здольны стаць баззіліўцам, а ў іншай паказаць прыклад дзіўнай мужнасці. Мне самому глыбока сімпатычныя тыя героі, якія маюць у сваім характары ўвесь набор жывых чалавечых недахопаў. Не абсалютна адмоўных. У кожным усяго патроху.

— На Усходзе толькі тры словы пішуцца з вялікай літары: Радзіма, Маці і Настаўнік. Ці ёсць у вас Настаўнік?

— Складанае пытанне. З Маці і Радзімай зразумела. А вось Настаўнік... Асабіста для мяне Настаўнік гэта, хутчэй за ўсё, зборны вобраз. Ён складаецца з соцен прачытана мною кніг.

— Што для вас гармонія ў пісьменніцтве? Калі тое, што жадаеш, супадае з тым, што можаш?

— Александр Круглоў заўважыў: “Пісьменніцтва — метафараэнсу жыцця, якая зноў і зноў аднаўляецца: мара, якая ўзнікае на паперы, што ўсё дарагое нам не прападае бяследна, што ўсяму ёсць не канец, а вынік і гармонія, і гэта навек”, — лепш я не скажу.

— Ніхто не заходзіць так далёка, як чалавек, які не ведае, куды ісці. Мяркуючы па колькасці раманаў, аповесцей, апавяданняў і публіцыстычных артыкулаў вы ведаеце накірункі руху ў літаратуры?

— Рух у сучаснай літаратуры нельга назваць хаосам, але ён далёкі і ад нейкай упарадкаванасці. Сучасная літаратура ўсё больш нагадвае Інтэрнэт — у яе могуць

увайсці людзі выпадковыя, далёкія ад асветніцкіх задач, якія ставілі перад сабой пакаленні літаратараў, пачынаючы з XVII стагоддзя. І гэта дрэнна, бо маштабна прапаведваюцца разбуральныя, а часам і вар’яцкія ідэі, і тым самым псуецца чытацкі густ.

На кніжным рынку безліч такіх аўтараў, якіх асабіста і на публіцы стэрэл не падпусціў бы да чытача.

— На дзевяноста працэнтаў шчасце людзей залежыць ад здароўя, сцвярджае медыцына. Статэрыя фізічнае самаадлучанне моцнае духоўнымі каранямі — абвяшчае рэлігія. Ці ёсць у свецкай літаратуры новага стагоддзя рэцэпт шчасця?

— Рэцэптаў мноства, але гэта не значыць, што хоць адзін з іх дапаможа чалавеку стаць шчаслівым. Шчасце — рэч вельмі і вельмі зменлівая. Мы можам быць шчаслівымі, але зразумеем гэта толькі праз некаторы час. Яно як паветра: пакуль ёсць чым дыхаць, яго не заўважаеш.

Добрая літаратура сама па сабе можа зрабіць чалавека шчаслівым, прымусіць яго ўпівацца тэкстам, вобразамі, думкамі аўтара. Такі на мой погляд феномен Булгакава, Цвейга, Хэмінгуэя. Такая магія парэзі Цвятаявай і Мандэлыштама. Можна цэлы спіс прывесці.

Пісьменніцтва, як ніякая іншая чалавечая дзейнасць, аказвае на грамадства ўплыў яшчэ з даўніх часоў, як толькі чалавек вынайшаў магчымасць пакідаць думкі ў выглядзе графічных знакаў. Цывілізацыя абапіраецца на сабраныя веды, як на прыступкі, і рухаецца да прагрэсу.

Магчыма літаратура — і ёсць шчасце ўсяго чалавечлага грамадства, яна жыве і развіваецца разам з ім і ўспрымаецца як дадзенасць.

— Дзякуй за гутарку. Прыміце нашы віншаванні з выходам у свет чарговага рамана.

Фота аўтара.

ВКЛІ ПАЭЗІІ СТАЛІЦА

Сёння "Паэтычны чацвер" накіроўваецца ў сталіцу Вялікага княства Літоўскага і паэзіі — у Навагрудак. Многія дочки і сыны гэтага беларускага рэгіёну вядомыя і ў нашай краіне, і ў свеце: Адам Міцкевіч, Вінцэнт Каратынскі, Іван Дамейка, Ян Булгак, Саламея Русецкая... Ва ўсе часы навагрудцам было кім ганарыцца, з каго браць прыклад. Таму і не дзіўна, што сёння большасць жы-

хароў горада і раёна людзі творчыя. Плённа працуюць на ніве літаратуры, журналістыкі, песні, краязнаўства, выступаюць у школах, іншых навучальных установах, прапагандуюць беларускую мову, культуру, гісторыю, друкуюцца ў раённай газеце "Новае жыццё", выдаюць кнігі паэзіі і прозы, якія захоўваюцца і ў бібліятэках, і ў краязнаўчым музеі. У гэтым годзе свет убачылі дзве кнігі "Лісцвяная мяцеліца" Марыі Быт і "Зімовая вішня" Святланы Абдулаевай. Аўтаркі з'яўляюцца сябрамі навагрудскай літаратурна-краязнаўчай суполкі "Узвышша", якой кіруе Галіна Кавальчук. — Мы шануем творчасць, — прызнаецца яна. — Падтрымліваем творцаў. І для нас вялікая радасць, што сярод выхадцаў і жыхароў Навагрудчыны ёсць члены Саюза пісьменнікаў: Леанід Казыра, Уладзімір Конан, Яўген Лецка, Янка Нёманскі, Аляксей Рагуля, Таіса Супрановіч, Ніна Тарас, Гаўрыіл Шутэнка... З многімі землякамі і суседзямі ў нас цесная стасункі. У такіх маленькіх сталіцах, як наш Навагрудак, людзям сумна без імпрэз. Душа патрабуе судакранання з прыгожым. І мы гэта разумеем. Ладзім шмат творчых сустрэч і з мясцовымі літаратарамі, і з мінскімі пісьменнікамі. У нас выступалі такія майстры пяра, як Уладзімір Арлоў, Вольга Іпатава, Канстанцін Тарас. Сустрэчы былі запамінальнымі. А яшчэ сябры нашай суполкі (усяго іх каля 20) заўзятая краязнаўцы. Разам вось ужо шэсць гадоў мы праводзім пошукавыя работы. Яны плённыя. Наогул, захапленні і планаў у нас шмат. І па магчымасці, усё задуманае мы здзяйсняем, таму што любім сваю маленькую сталіцу паэзіі і зімы. І кожнае лета чакаем, калі пойдзе снег, бо ён у нашым краі самы прыгожы, паэтычны. Сябры навагрудскай суполкі ў асноўным працуюць настаўнікамі, бібліятэкарамі, многія вучацца ў гарадскіх каледжах (аграрным, гандлёвым, тэхнічным), школах. Ёсць сярод прыхільнікаў прыгожага пісьменства і тыя, хто на заслужаным адпачынку. Вершы дапамагаюць ім трапіць у свет прыгожага, пераключыцца ад сумных будзёных спраў на ўзвышанае. Сёння "Паэтычны чацвер" знаёміць з творчасцю навагрудцаў.

Самсон ПЯРЛОВІЧ

Нарадзіўся ў 1923 годзе ў вёсцы Католяшы. Памёр ў 2001. Працаваў на заводзе газавай апаратуры. Аўтар кніг "Бясмертнік", "Заяц на бярозе", "Чарадзейны агонь".

Свіцязь

Па крутых узгорках па хвалістым жыцце
Мары маё сэрца да цябе няслі,
Дай жа мне напіцца, Свіцязь мая,
Свіцязь мая, Свіцязь мая,
Чараў навагрудскай слаўнае зямлі!

Тут Адам Міцкевіч казак тваіх ніці
Сонцам у балады на вякі ўваткаў,
У празрыстых тонях, Свіцязь мая,
Свіцязь мая,
Мілых свіцязянак з месяцам шукаў.

Русыя красуні ў сонечным блакіце
Распяляюць косы на маё вясло.
Векавое дзіва — Свіцязь мая,
Свіцязь мая,
Колькі ў табе сэрца хараства
знайшло!

Аркадзь ШЫНТАР

Нарадзіўся ў вёсцы Сецявіна ў 1946

го - дзе. Памёр у 2004. У Навагрудку выпушчаны кнігі вершаў і прозы "Серабрыцца Свіцязь маладая", "Вішнёвая завея", "Журавіны".

Добра мне

Добра мне світальнаю парою
З Свіцязю вясёлаю пабыць,
Дзе вада, налітая зарою,
Музыкай чароўнаю гучыць.

Тут усё навокал так спявае...
Возера выходзіць з берагоў,
Сэрца ад дзівосаў замірае.
Я стаю каля сівых дубоў.

Нібы ў танцы кружацца палянкі,
Разбудзіўшы лес стары-стары,
А бярозкі, цуда-свіцязянкі,
Тут палашчуць косы да зары.

Янка ПАДДУБЦКІ

Нарадзіўся ў 1952 годзе ў Салігорскім раёне. З 1979-га жыве на Навагрудчыне. Працуе настаўнікам беларускай мовы і літаратуры ў Шчорсаўскай сярэдняй школе. Друкаваўся ў часопісе "Малодосць".

***

За Харосіцу сонца коціцца,

Там лагодныя лозы ніцыя
Спавіваюцца туманом,
І міргаючы медуніцамі
Сцежка сцелецца дываном.

За ракой бары цуд-жывіцаю
Лечаць раны ўсе на вякі.
Узвышаюцца там званіцамі
Меднастоўля маякі.

За Наваградак сонца коціцца
І чаромхаю пеніць гай.
Як мне хочацца, проста хочацца,
Прыгарнуць цябе, родны край!

Марыя БЫТ

Нарадзілася ў 1955 годзе ў вёсцы Лозкі. Працуе настаўніцай пачатковых класаў у Ваўковіцкай сярэдняй школе. Аўтар кнігі вершаў "Лісцвяная мяцеліца".

Слова пра матулю

Як ты жывеш, мая матуля,
Аб чым ты думаеш цяпер?
Мне сніцца, што нібы лячу я
На крылах мары да цябе.

Свой лёс я ўжо не перайначу,
Але ўсё ж і я жыву.
Ты плачаш, мама, і я плачу.
Спяваеш ты — і я пяю.

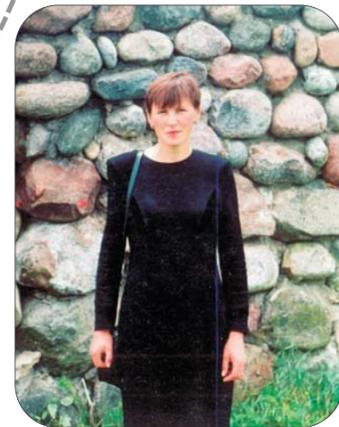
Ідуць гады. Падзей нямала,
Благіх і добрых, у жыцці.
Сяброў надзейных я спаткала,
Ды лепш, чым ты, мне не знайсці.

З чым параўнаць цябе, матуля?

Ты быццам сонейка вясной.
З табой так цёпла, так утульна,
З табой святлею я душой.

Святлана АБДУЛАЕВА

Нарадзілася ў 1964 годзе ў Шчучынскім раёне. Пасля заканчэння Гродзенскага музычнага вучылішча была накіравана ў Навагрудак, дзе працуе выкладчыцай у школе мастацтваў. Друкавалася ў раённых, абласных, рэспубліканскіх газетах і часопісах. Аўтар кнігі "Зіменная вішня".

Мястэчка

Правінцыяльны гарадок...
Тваімі вуліцамі крочу.
Мне ліхтары глядзяць у вочы,
Адштурхваючы цені ў бок.
І з трагара, як знарок,
З-пад ног маіх лістоту-смецце
Змятае спадарожны вецер
І робіць лёгкім кожны крок.
Майго дзяцінства гарадок...
Я быццам сын неслухмяны,
У сэрцы накапіўшы раны
Вярнуся... да цябе... здалёк.

***

Не хачу табе ілгачь,
Крывіць душой.
Не твая я, не твая...
І ты — не мой.
Нам у розныя бакі
З табой ісці...
Адпусці мяне на волю...
Адпусці...

Пасейце дабро...

Пасейце дабро не шкадуючы сіл,
Як сеюць зярняты на полі, —
Хай радасцю ззяе душы небасхіл,
Хай сэрцы не ведаюць болю.

Пасейце дабро цёплым сонечным днём,
Пасейце, калі завірухі, —
І будзеце вы жыватворным агнём
Сагрэты ад роспачы-скрухі...
Пасейце дабро, калі падае град,
Калі над зямлёю туманы.
І вернецца ў дом яно ваш акурат,
І ляжа бальзамам на раны.

Зміцер АРЦЮХ

Нарадзіўся ў 1978 годзе ў вёсцы Рутка. У 1998-м скончыў Мінскі педагагічны каледж імя Максіма Танка, у 2003-м — факультэт журналістыкі БДУ.

З нізкі "МАЯ ЗІМОВАЯ СТАЛІЦА" Ноч у Міры

Прысніся мне ў глухую ноч
Грымотай
І навалніцай будзь, кахай мяне —
І стану я Тваёй начной пяшчотай,
Якую і час бяздушны не кране.

І будзем мы дажджліваю парою
Сваю вясну забытую шукаць,
І ажывуць наваградскія мроі,
Каб дождж над Мірскім замкам
разагнаць.

Прысніся мне ў глухую ноч
Грымотай
І навалніцай будзь, кахай мяне...

Навагрудак

Мне снішся Ты і Навагрудак,
І я па горадзе сумую.
У ноч завейную і злую
Мне снішся Ты і Навагрудак.
Ізноў я голас мамы чую,
І ёй адной скажу

пра смутак.
Мне снішся Ты і Навагрудак —
І я па горадзе сумую.

***

Бакал чырвонага марціні,
Дзве кроплі белага віна.
Я назаву катэіль "Айчына"
І стану піць. І піць да дна.

Мне будзе лёгка ад напою,
Не важна нават колькі п'ю.
Я так "Айчынай" супакою
Душу збалелую сваю.

НА ЗДЫМКАХ:

Зміцер АРЦЮХ і сябры навагрудскай суполкі "Узвышша" ў краязнаўчым музеі; дарога да замка; Святлана АБДУЛАЕВА ля Замкавай гары.
Старонку падрыхтаваў
Зміцер АРЦЮХ.

Презентация

Александр КАЗАКЕВИЧ:

"ОДНАКО, ЖИЗНЬ!"

ПОЧЕМУ КНИГУ О ХРЕСТОМАТИИЧНЫХ ПЕРСОНАЖАХ ЧИТАЮТ ОТ КОРКИ ДО КОРКИ?

— Александр Владимирович, вы — автор проекта и главный редактор газеты "Однако, жизнь!". Под ее логотипом стоит такая надпись: "Газета для просветления ума, отдохновения души и удовольствия сердца". Скажите, что сия надпись означает?

— Она означает, что, читая нашу газету, вы будете испытывать только положительные эмоции. "Однако, жизнь!" — еженедельная газета, поэтому всякая новость в ней уже изначально не может соперничать в оперативности с новостями, подаваемыми телевидением, электронными СМИ или хотя бы еженедельными газетами. Поэтому мы отказались от новостей, сосредоточившись на фактах, на том, что не "портится" на следующий день. Ибо не каждая новость является фактом. И, наконец, не каждая новость заслуживает того, чтобы о ней знать. "Мудр не тот, кто знает многое, а тот, кто знает необходимое". В Древней Греции существовало такое правило: "не читай ничего, что не желаешь запомнить, и не запоминай ничего, что не желаешь применить". Этому принципу я старался следовать, создавая газету.

— И что же это за темы, которые, по-вашему, можно "запоминать и применять"?

— Это темы вечных общечеловеческих интересов: любовь, еда, семейное и личное счастье, здоровье, успех, житейская мудрость.

— Но об этом пишут и другие газеты. В чем же ваше отличие от них?

— Все дело в подходе. Какой подход в обычных газетах? Вот страничка политики, вот страничка социальных проблем, вот заказная реклама, вот полоса для тех, кто интересуется спортом, вот для тех, кто готовится к экзаменам... В результате прочитывается не вся газета, а только несколько страниц. Коэффициент полезного чтения, или, если хотите, общее количество прочитанного материала в лучшем случае составит 50-60%. Я же задался целью создать такую газету, в которой будут прочитываться все материалы. В этом и суть нашего подхода: только универсальные и вечные темы, только действительно полезные факты, их позитивная направленность, комфортное сочетание научно-

пулярной информации с забавными и поучительными историями — согласно древнему правилу "соединяй приятное с полезным", плюс стилистическая легкость и доступность материалов. Все это делает газету, при в общем-то достаточно обычных средствах, совершенно необычной. Читая ее, вы станете умнее и радостнее, и, осмелюсь сказать, счастливее.

— А я уже познакомилась с вашей газетой. Чтобы идти на это интервью более-менее подготовленной, специально купила ее в киоске и прочла — от корки до корки.

Я думаю, у вашего проекта большое будущее. Но давайте сейчас поговорим не о газете, а о вас. Вы — не только редактор газеты, но еще и писатель. Ваша книга "Звезды, как люди. Парадоксальные и малоизвестные факты из жизни знаменитых людей" продается в России, Канаде, Германии, Израиле, Болгарии. В США она вошла в список 100 самых продаваемых русскоязычных книг. Скажите, почему вашу книгу так трудно найти у нас, в Беларуси? Я обошла несколько книжных магазинов, но нигде ее не нашла.

— Дело в том, что ее издатель — российская фирма "Феникс" — находится в Ростове-на-Дону. У нее свои рынки сбыта — прежде всего Россия, а также некоторые страны дальнего зарубежья. С Беларусью они тоже сотрудничают, но, к сожалению, не в таком объеме. Если книгу еще где-нибудь и можно у нас купить, то только в крупных центральных магазинах Минска. На сегодняшний день реальнее всего приобрести ее можно только в Интернет-магазинах.

— На читательских форумах в Интернете я нашла немало отзывов на вашу книгу. Признаться, после знакомства с ними мне самой захотелось ее увидеть и прочитать...

— Нашли?

— Нашла! С трудом, но нашла.

Прочитала, представьте, за два дня. Хотя, наверное, следовало бы читать поменьше, чтобы побольше

У нас в гостях молодой белорусский писатель, журналист, редактор газеты "Однако, жизнь!" Александр Казакевич, кредо которого — воодушевлять читателя.

запомнить. Книга читается просто на одном дыхании. Скажите, где вы находите столько много интересной информации?

— Все очень просто: в дело идет все, что только может быть доступно. После ознакомления со всеми материалами я выбираю лишь самое-самое интересное, то есть эмоционально возбуждающее. Я не пишу биографии, я делаю штрихи к портрету: подчеркиваю только самые необычные и, может быть, не всегда приглядные черты моего персонажа. Кто-то из них, например тот же Чехов, вызывает у меня искреннее восхищение. И я стараюсь, чтобы и читатель вместе со мной почувствовал то же. Ведь, что смог сделать один, может и другой. Значит, и я, обычный человек и читатель, тоже могу — чтобы ни случилось в моей жизни! — оставаться человеком. И наоборот, некоторые персонажи, как, например, Пикассо или Петр I, вызывают у меня отторжение. В этом случае я не обхожу молчанием их личные достоинства, но их пороки и преступления я, образно выражаясь, разоблачаю.

— Да, я заметила, что ваши биографии или, как вы заметили, штрихи имеют откровенно эмоциональную окраску...

— Перед любым делом нужно всегда задавать себе вопрос: для чего я это делаю и какова моя цель? Я стараюсь всегда следовать своей главной цели: эмоционально приподнимать и воодушевлять своего читателя. Если после прочтения какой-то главы какой-нибудь читатель — хотя бы мысленно — сожмет в сердцах кулак и скажет себе: "Я знаю! Я сумею! Я тоже сделаю это!", я буду знать, что потратил свои силы и время не напрасно.

— А что же он должен будет подумывать после знакомства с жизнью Петра или Пикассо?

— Возможно, он подумает о том, что не все знаменитые личности — достойные люди. Равно как и не все достойные — знамениты.

— В вашей газете под рубрикой "Штрихи к портрету" вы публикуете главы из своей книги...

— Нет, это уже главы из будущей книги. Сокращенные или, как я их называю, газетные варианты этих глав.

— Да, я обратила внимание на статью о России: "Уже в 14 лет в его "донжуанском списке" значилось более трех десятков имен".

— Россия, а вместе с ним и еще десятка два или три персонажей станут продолжением первой книги.

— Не могли бы вы, если это не секрет, назвать хотя бы некоторые имена?

— Пожалуйста: Репин, Бальмонт, Гончаров, Брюсов, Сологуб, Бедный, Левитан, Барков, Миклухо-Маклай, Бальзак...

— Когда планируется выход новой книги?

— Даст Бог — летом следующего года.

— Александр Владимирович, что бы вы пожелали читателям?

— Здоровья, бодрости духа, оптимизма, терпения и трудолюбия. И еще — немного дерзости. С этими качествами можно достичь всего, чего только можно пожелать.

Беседовала Светлана ДОЛГАЯ.

Гастрольные туры лета

***

Национальные академичный театр балета Беларуси в первой половине жниўня адправіцца з вялікай гастрольнай канцэртнай праграмай у Іарданію, Сірыю і Ліван. Затым на пачатку верасня трупы тэатра прыме ўдзел у Міжнародным фестывалі музыкі і танца ў сталіцы Тайланда Банкоку. Там візітоўкай калектыву стануць балеты "Шчаўкунок", "Рамеа і Джульета" і "Спартак". У верасні таксама запланаваны гастролі ў Кітаі і Паўднёвай Карэі, дзе беларускіх артыстаў добра ведаюць і чакаюць.

***

У **Национальнага академічнага тэатра оперы** таксама насычаная гастрольная праграма. У ліпені трупы пабывала на гастролях у Германіі і прыняла ўдзел у оперным фестывалі Open-Air. Былі прадстаўлены "тры кіты" беларускай оперы: "Карміна Бурана", "Турандот" і "Кармен". На некаторы час фестывальнымі пляцоўкамі сталі манастыры Лярше і замак Карлсруз, Домскі сабор у Трыры і сабор Святога Бенедыкта, у якім, дарэчы, і быў знойдзены рукапіс Carmina Burana (зборнік сярэднявечнай лірыкі, на тэксты якога Карл Орф напісаў сваю сцэнічную кантату).

17 ліпеня аркестр беларускага тэатра оперы адправіцца з канцэртнай праграмай на Канарскія астравы.

З 17 па 22 жниўня беларуская опера зноў у Германіі. А ў верасні выступіць у Тайландзе.

***

У той час, калі асобныя калектывы і артысты **беларускага цырка** па кантрактах гастралююць у Егіпце, Малайзіі, Сінгапуры, Кітаі, Аб'яднаных Арабскіх Эміратах, па гарадах Беларусі ўлетку і восенню з новай праграмай вандруе цырк Шапіто — сумесны беларуска-польскі праект. Новы сезон у Мінску пачне 2 верасня Маскоўскі цырк.

***

У Галандыі ў ліпені са спецыяльнай праграмай пабываў **беларускі дзяржаўны академічны сімфанічны аркестр**. А 21 верасня яго чакаюць з гастрольямі ў Іспаніі: яны працягнуцца да 5 лістапада. 11 верасня дырыжор дзяржаўнага академічнага сімфанічнага аркестра Аляксандр Анісімаў дасць спецыяльны канцэрт з мясцовым аркестрам ў Польшчы на Беласточчыне.

***

15 і 16 ліпеня ў Польшчы прайшоў вялікі фестываль сярэднявечнай культуры. Ад Беларусі ў гэтым фестывалі прымаў ўдзел гурт "Стары Ольса", які выкарыстоўвае дакладныя копіі старадаўніх беларускіх інструментаў — дуду, ліру, гуслі, жалейку, барабан і іншыя. Акрамя ўласных тэатралізаваных прадстаўленняў "Стары Ольса" шмат выступае на сярэднявечных і фальклорных фестывалях, рыцарскіх турнірах, 28-30 ліпеня прыме ўдзел у фестывалі культуры ранняга сярэднявечча на месцы раскапанай стаянкі вікінгаў "Каўп" у расійскім горадзе Зеленагорску.

Падрыхтавала Вера БАБРОЎНІК.

“Славянскі базар у Віцебску”

Высокі тон урачыстасці задало ўручэнне прэміі і ўзнагарод Прэзідэнтам Беларусі Аляксандрам Лукашэнкам на адкрыцці XV Міжнароднага фестывалю мастацтваў “Славянскі базар у Віцебску”. Ордэны Ф.Скарыны кіраўнік дзяржавы ўручыў заслужанаму артысту Расіі, народнаму артысту Украіны Мікалаю Баскаву, народнай артыстцы Расіі Надзеі Бабкінай і народнаму артысту Украіны Мікалаю Гнацюку. Спецыяльнай ўзнагароды Прэзідэнта Беларусі “Праз мастацтва – да міру і ўзаемапаразумення” ўдастоена народная артыстка СССР Ала Пугачова. Прэміяй Саюзнай дзяржавы ў галіне літаратуры і мастацтва былі адзначаны народны артыст Беларусі і СССР Расціслаў Янкоўскі, народны артыст Расіі Аляксандр Калягін, пісьменнік, галоўны рэдактар часопіса “Наш сучасны” Станіслаў Куняеў за пераклад на рускую мову паэмы Міколы Гусоўскага.

Свята песні, час адкрыццяў...

Міжнародны фестываль мастацтваў “Славянскі базар у Віцебску” сёлета быў юбілейным, 15 па ліку. Здавалася, што яму цесна ў афіцыйна адведзеных рамках: з 7 па 14 ліпеня. І не дзіўна, калі ўгадаць, што было запланавана каля 100 розных праектаў.

ФЕСТИВАЛЬНАЯ ПАЛІТРА

Як адзначыў Прэзідэнт Беларусі, “Славянскі базар у Віцебску” — унікальны праект, які ўвасобіў імкненне Беларусі, Расіі і Украіны да духоўнага яднання, аднаўлення агульнай культурнай прасторы, дружбы і супрацоўніцтва. “Гэты фестываль — наша пасланне да народаў планеты з заклікам жыць у дружбе і згодзе, захоўваючы сваю культурную самабытнасць і традыцыі высокага мастацтва”.

На юбілейны фестываль прыехала больш за шэсць тысяч чалавек, і гэта толькі тыя, хто непасрэдна быў заняты ў фестывальных мерапрыемствах, не ўлічваючы глядачоў. На “Славянскім базару ў Віцебску” было прадстаўлена 30 краін, і яў заўсёды хто-небудзь прыехаў упершыню, сёлета — аргенцінцы і кіпрыёты.

Палітра мерапрыемстваў, што прайшлі на фестывальных пляцоўках, была самая разнастайная. Традыцыйна тры краіны, асноўныя “віноўніцы” ўзнікнення фестывалю ў 1992 годзе, — Беларусь, Расія, Украіна — правялі Дні сваёй культуры. Арганізатары прадставілі глядачам цікавую кінапраграму. Парадаваў “Славянскі базар”... і тэатралаў. Сезон тэатральных сустрач адкрыўся спектаклем Тэатра Рамана Віццюка “Антонія фон Эльба”. У гэтым унікальным спектаклі дэбютавала гранд-дама сусветнай оперы Алена Абрацова, якая, дарэчы, адзначыла свой 69-ты дзень нараджэння 7 ліпеня ў Віцебску.

Уражліва было прадстаўлена выяўленчае мастацтва. Так, у рамках “Славянскага базару...” адкрыліся персанальныя выставы Нікаса Сафранова, Зураба Цэрэтэлі і Кацярыны

Раждэственскай. Канцэрты, вяселья конкурсы, народныя гуляння прайшлі на адкрытых пляцоўках горада. У фестывальную праграму гарманічна ўпісалася сусветна вядомая царквавая труп “Сі-Юі” з Кітая. Канцэрт “Песні сяброў” прадставіла творчая дэлегацыя Ізраіля. Пасол Ізраіля ў Беларусі Зееў Бен-Ар’е адзначыў: “Канцэрты ізраільскіх спевакоў ператварыліся ў традыцыю. У мінулым годзе ў рамках “Славянскага базару...” прайшлі Дні Іерусаліма... Мы невыпадкова імкнемся ў Віцебск — горад перакрывання беларускай і яўрэйскай культур. Тут мы ўспамінаем пра былое, а таксама сваёй дзейнасцю замацоўваем дружбу паміж сучаснымі суверэннымі дзяржавамі”. Ізраільчане — вялікія прыхільнікі Міжнароднага фестывалю, яны ўжо дзевяты год прыязджаюць у Віцебск.

ЗОРНЫ СТАРТ

Як і раней, стрыхнем фестывалю застаецца Міжнародны конкурс маладых выканаўцаў эстраднай песні “Віцебск-2006”. На гэты раз у конкурсе бралі ўдзел 23 выканаўцы з 20 краін свету. На першым этапе маладыя спевакі змагаліся за выхад у фінал, куды трапіла 15 лепшых. Уладальніцай Гран-пры і дзесяці тысяч долараў стала расіянка Аксана Багаслоўская. Песня “Азярцо”, расшытая васьмікамі кашуля, вянок з кветак-сімвалаў фестывалю, моцная энергетыка і жыццядаснасць маладаванкі Наталлі Гардзіенка кранулі сэрцы глядачоў і членаў журы і прынеслі ёй першую прэмію і шэсць тысяч долараў. “Народны артыст” расіянін Аляксей Гоман атрымаў другую прэмію. Трэцюю прэ-

мію падзялілі Карынэ Асіран з Арменіі і італьянка Чыкс. Беларуска Марына Васілеўская заняла восьмае месца і была адзначана спецыяльнай прэміяй імя Уладзіміра Мулявіна.

Узнагароду атрымаў і сам фестываль “Славянскі базар у Віцебску” — сертыфікат ад егіпецкай Асацыяцыі дзіцячай культуры і мастацтва і арганізатару Міжнароднага фестывалю “Песні Ніла”, які выкананы на напірусе. Спецыяльнага прыза ад Камітэта па справах рэлігіі і нацыянальнасцей Беларусі удастоены дырэктар Міжнароднага фестывалю мастацтваў Радзійэн Бас. Ганаровай граматай Камітэта ўзнагароджаны і адзін з арганізатараў фестывалю Віцебскі гарадскі цэнтр культуры. На ўрачыстай цырымоніі ўзнагароджання старшыня Камітэта Леанід Гуляка адзначыў: “Такія мерапрыемствы, як “Славянскі базар...”, садзейнічаюць захаванню нацыянальных традыцый і іх узаемабагацэнню”.

Адраза пасля дарослага конкурсу песні пачаўся дзіцячы, які не саступаў першаму па напалу страасцей і прафесіяналізму. Беларусь на “Базарчыку” прадставілі юныя Аляксей Жыгалковіч, які стаў лаўрэатам другой ступені, і Хрысціна Збралевіч. Пераможцай прызнана 10-гадовая прадстаўніца Польшчы Кася-Бела.

Яшчэ адным падарункам глядачам “Славянскага базару...” стаў канцэрт “Віцебск запальвае зоркі”, у якім прынялі ўдзел пераможцы і лаўрэаты фестывалю розных гадоў. Сёння шырока вядомыя Руслана (Украіна), Рафазель (Ізраіль), Яўген Гор, Дыяна Гурацкая, Тэона Дольнікава (Расія), Пётр Ялфімаў, Паліна Смолва (Беларусь) некалі выступалі

на сцэне Летняга Амфітэатру ў якасці канкурсантаў.

“БАЛЬ ГЕФЕСТА”

Пакуль праходзілі конкурсы і грывела музыка ў Летнім Амфітэатры, тыя гараджане, хто не змог трапіць на канцэрты, атрымалі задавальненне ад свята на вуліцах горада. Цэнтр Віцебска ператварыўся ў сапраўдны кірмаш. Прасторы вакол старажытнай Рапушы — сімвала горада — занялі мастакі. У парку імя Фрунзе размясціўся “Горад мастастроў”. Умельцы з’ехалі сюды на сваеасаблівы паказ. Тут усё па-сапраўднаму: ткачы ткуць, кавалі куюць, ганчары вырабляюць прыгожыя глечыкі. Кожны мог пераняць сакрыты майстэрства. У гэтым годзе кавалі Беларусі, Расіі, Украіны і Літвы правялі на чое шоу-феерыю пад назвай “Баль у Гефеста”, дзе выбіралі каралеву. Каб стаць каралевы, трэба было з лепшага боку паказаць сябе ў вясельных конкурсах, а яшчэ — выкаваць сапраўдную падкову. Майстры, безумоўна, дапамаглі прыгажуням справіцца з нялёгкай задачай. Каралеву ж выбіралі глядачы. Усіх каарыла вучаніца віцебскай гімназіі Святаплана Дзяшчэня. Яна і атрымала карону. Знайшлася і дзяўчынка-Папалушка, якой дастаўся каваны туплік.

P.S. У будынку Літаратурнага музея адкрылася экспазіцыя, прысвечаная 15-годдзю “Славянскага базару ў Віцебску”. Ужо ў наступным годзе яна перарасце ў сапраўдны музей фестывалю. Гэта будзе унікальнай з’явай: музей, прысвечаны гісторыі аднаго фестывалю, яшчэ не было.

Кацярына НЕМАГАЙ.
Віцебск - Мінск.
Фота БелТА.

Спорт

Вышэйшы пілатаж на воднай гладзі

На рэканструяванай акваторыі водналыжнага стадыёна на вадасховішчы Піціч пад Мінскам штодзённа праводзяць трэніроўкі і падрыхтоўку да міжнародных спаборніцтваў спартсмены водналыжнага клуба “Алімпія”.

Імёны выхаванцаў клуба вядомыя не толькі ў Беларусі, але і далёка за яе межамі — гэта Інэса Патэс, Марына Амельянчык, Юлія Грамыка, Вольга Паўлава, Алена Мазоўка, Ірына Турэц, Аляксандр Мінёнак, Дзмітрый Яскевіч, Алег Надзін і многія іншыя. Нараўне з вядомымі водналыжнікамі тут пад кіраўніцтвам вопытных настаўнікаў на чале з заслужаным трэнерам СССР і Беларусі Віктарам Наважылавым спавідаюць азы майстэрства хлопчыкі і дзяўчынкі, будучая змена нашым вядомым майстрам.

НА ЗДЫМКУ: Ірына ТУРЭЦ.
Фота Геннадзя СЯМЁНАВА, БелТА.

Самбісты заваявалі россып узнагарод Кубка свету

Беларускія майстры самба заваявалі россып узнагарод Кубка свету, які праходзіў у сталіцы Казахстана. У Міністэрстве спорту і турызму паведамілі, што ў апошні дзень спаборніцтваў перамогу святкавала наша Марына Жарская, якой не было роўных у вагавай катэгорыі да 52 кілаграмаў. На думку спецыялістаў, гэта вялікі поспех спартсменкі, якая ўпершыню так гучна заявіла пра сябе на такім прадстаўнічым турніры.

На другую прыступку п’едыстала гонару падняліся Аляксей Калтанюк і Віктар Нішт, якія заваявалі “серабро” ў вагавых катэгорыях адпаведна да 82 і 60 кілаграмаў.

Сваю медальную лепту ў скарбонку зборнай унеслі Аліна Тарасова (вага да 62 кілаграмаў) і Ігар Седой (вага таксама да 62 кілаграмаў), якія атрымалі сярэбраныя ўзнагароды. Прызёрамі, якія занялі трэці месцы, сталі Дзяніс Калтанюк (вага да 74 кілаграмаў) і Андрэй Кішчэвіч (вага да 90 кілаграмаў).

Падрыхтавала Дзіяна ГРЫШАНАВА.

«Голас Радзімы»
Галоўны рэдактар
Наталія САЛУК.

ЗАСНАВАЛЬНІКІ:

Міністэрства замежных спраў Рэспублікі Беларусь;
Камітэт па справах рэлігіі і нацыянальнасцей пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь;
Беларускае таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі;
Беларускае таварыства па сувязях з суайчыннікамі за рубжом «Радзіма».

Наш адрас: 220005, Рэспубліка Беларусь, Мінск, пр. Незалежнасці, 44.
Тэлефоны: (+375 - 17) 288 - 11 - 97 (гэл./факс), 288 - 12 - 80, 284 - 76 - 56 (бухгалтэрыя), 288 - 17 - 82.
Галоўны рэдактар: 8029 - 6 - 88 - 17 - 82.

Email: golas_radzimy@tut.by

ЧЫТАЙЦЕ «Голас Радзімы»
ў ІНТЭРНЭЦЕ:
<http://www.belarus21.by>

Рэгістрацыйнае пасведчанне №81. Падпісны індэкс у Беларусі 63854.
Аб’ём 4 друк. аркушы. Тыраж 1278 экз. Заказ 644Г. Падпісана да друку 25.07.2006 г. у 12.00.

Газета набрана і звярстана на рэдакцыйным настольна-выдавецкім комплексе. Знакам R пазначаны рэкламныя матэрыялы.

Адрукавана ААТ «Чырвоная зорка» (220073, г. Мінск, 1-шы Загарадны завулак, 3).
Пазіцыі рэдакцыі і аўтараў, матэрыялы якіх друкуюцца на старонках «Голасу Радзімы», могуць не супадаць.
© «Голас Радзімы», 2006.

кам
лі,
ў П
бак
пре
ку

які
льк
зат
лік
сяг
наў
у я
20С